

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

VPLIV STRUKTURNIH IN KOHEZIJSKIH SKLADOV NA GOSPODARSKI
RAZVOJ IRSKE

Ljubljana, maj 2003

MATEJA DEBEVEC

IZJAVA

Študentka _____ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. REGIONALNA POLITIKA.....	2
1.1. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV POVEZANIH Z REGIONALNO POLITIKO	2
1.2. TEMELJNE ZNAČILNOSTI REGIONALNE POLITIKE	3
<i>1.2.1. Cilji in instrumenti regionalne politike.....</i>	<i>3</i>
<i>1.2.2. Pomen in razlogi za nastanek regionalne politike.....</i>	<i>4</i>
1.3. KAZALCI GOSPODARSKE RAZVITOSTI REGIJ.....	6
2. REGIONALNA POLITIKA EU IN STRUKTURNI SKLADI	7
2.1. POLITIKA USKLAJENEGA REGIONALNEGA RAZVOJA	7
2.2. MODELI REGIONALNE SAMOUPRAVE V EU	9
2.3. ORODJA EU ZA DOSEGANJE EKONOMSKE IN SOCIALNE KOHEZIJE ...	12
2.3.1. Strukturni skladi	12
2.3.1.1. Izvajanje skupnih nalog evropske kmetijske in ribiške politike	13
2.3.1.2. Izvajanje skupnih nalog regionalne in socialne politike	14
2.3.2. Pomoči drugih skladov in ustanov EU	15
2.3.3. Predpristopna pomoč.....	18
2.4. DOKUMENTI DOLGOROČNEGA NAČRTOVANJA.....	18
3. IRSKA	20
3.1. PREDSTAVITEV GOSPODARSKE SLIKE IRSKE	20
3.2. LOKALNA SAMOUPRAVA NA IRSKEM	21
3.2.1. Pristojnosti in financiranje.....	23
3.2.2. Kritika irske lokalne samouprave	24
3.3. IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE	24
3.3.1. Planiranje na lokalni, regionalni in državni ravni.....	25
3.3.2. Državne, regionalne in lokalne razvojne institucije.....	26
3.3.3. Prejeta sredstva EU.....	30
3.3.3.1. Obdobje od nastanka ERDF do leta 1988	30
3.3.3.2. Programsko obdobje 1989 – 1993.....	30
3.3.3.3. Programsko obdobje 1994 – 1999.....	31
3.3.3.4. Programsko obdobje 2000 – 2006.....	33
4. STRUKTURNI SKLADI KOT PRILOŽNOST ZA SLOVENIJO	36
SKLEP.....	42
LITERATURA	44
VIRI	46
SLOVARČEK.....	48
PRILOGE	

UVOD

Nobena država nima svojega ozemlja enakomerno razvitega. Razlike izhajajo iz različne razpoložljivosti naravnih, gospodarskih, socialnih in drugih virov, ki vplivajo na razvojne možnosti določenega območja oziroma regije. Interes vsake sodobne države pa je zmanjševanje regionalnih razlik na svojem ozemlju. Močna koncentracija kapitala, delovnih mest in storitev zgolj na določenem območju, največkrat pripelje do množičnih selitev prebivalstva na ta območja, kar povzroča komunalne, okoljske, socialne in druge težave, obenem pa se obrobna območja praznijo, njihova kulturna pokrajina pa propada. Da bi tovrstne trende, ki dandanes v največji meri izhajajo iz globalizacijskih procesov, preprečili, države izvajajo lastne regionalne politike, v okviru katerih spodbujajo skladnejši regionalni razvoj. Evropska unija (EU) kot skupnost držav članic si je med drugim zadala nalogo spodbujanja ekonomske in socialne kohezije ter solidarnosti med državami članicami. Zato od leta 1989 naprej vodi politiko kohezije s pomočjo strukturnih skladov usmerjenih v prioritete cilje, ki jih opredeli Evropska komisija skupaj s članicami.

Namen tega diplomskega dela je predstaviti, kako regionalna politika EU s svojimi orodji lahko vpliva na gospodarski razvoj določene države članice. Diplomsko delo je namenjeno državi, ki je v zadnjih desetih letih imela največjo gospodarsko rast med članicami EU. V središču zanimanja je vpliv strukturnih skladov in ostalih pomoči EU na gospodarski razvoj Irske oziroma ali je Irska gospodarska rast rezultat tudi drugih politik, ne samo regionalne politike.

Diplomsko delo je sestavljeno iz štirih sklopov in se začneja s splošnim prikazom značilnosti regionalne politike, osnovnimi pojmi in povezanimi cilji in instrumenti. Na kratko so predstavljeni osnovni kazalci razvitosti, ki se uporabljajo v primerjavah na nacionalni ali regionalni ravni. Zatem se diplomsko delo osredotoča na regionalno politiko EU in predstavlja osnovne nosilce regionalne politike v EU. Posebna pozornost je namenjena dokumentom dolgoročnega načrtovanja, saj so le-ti osnova za prejetanje, izvajanje in nadzor nad prejetimi sredstvi strukturnih in kohezijskih skladov EU.

V nadaljevanju je posebej izpostavljena Irska in njena gospodarska, upravna in administrativna preobrazba od leta 1973 naprej, ko je Irska vstopila v EU. Podan je kratek pregled gospodarske slike Irske in primerjava njene gospodarske rasti z drugimi državami EU. Veliko pozornosti je namenjeno lokalni samoupravi, saj se je Irska v prejšnjem desetletju regionalizirala in začela načrtno izvajati regionalno politiko. Irska je že od leta 1973 prejemnica sredstev iz proračuna EU, zato sledi analiza prejetih sredstev strukturnih in kohezijskih skladov skozi obdobja in njihov vpliv na gospodarsko rast.

Slovenija se danes nahaja pred zgodovinskim dogodkom, pred vrati je najobsežnejša širitev EU. Zato so v zadnjem delu prikazane osnovne značilnosti regionalne politike v Sloveniji, pregled dosedanje udeležbe Slovenije pri regionalni pomoči EU, izpogajana sredstva za

obdobje, ko bo Slovenija že članica EU in problem regionalizacije. Delo ob koncu podaja strnjen prikaz primerjave regionalne politike Irske in Slovenije, višino prejetih sredstev obeh držav iz strukturnih in kohezijskih skladov EU za trenutno programsko obdobje in nudi možnost izrabe izkušenj Irske za nadaljnji gospodarski razvoj Slovenije.

1. REGIONALNA POLITIKA

1.1. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV POVEZANIH Z REGIONALNO POLITIKO

Obstaja množica opredelitev regionalne politike. Te opredelitve so odvisne predvsem od tega, v kakšne namene naj bi se regionalno politiko vodilo. Ko je govora o regionalni politiki, je namreč moč govoriti o zasledovanju najrazličnejših ciljev. Kot najpogostejša naloga regionalne politike se pojavlja zmanjševanje regionalnih razlik oziroma skladen regionalni razvoj.

Regionalni razvoj, ki ima za cilj vzpostaviti, ohraniti in upravljati lokacijske pogoje za gospodarske dejavnosti, se je pojavil v povojnem obdobju. Izhaja iz ugotovitve, da je v nasprotju z danimi naravnimi dejavniki, kot so podnebje, geografske značilnosti in naravna bogastva, na gospodarske pogoje lokacije mogoče vplivati s preišljeno uradno politiko (Moussis, 1999, str. 151).

Definicije regionalne politike se razlikujejo v odvisnosti od teoretičnega gledanja posameznega avtorja in od prakse regionalne politike v posameznih državah (Farič, 1999, str. 2). Regionalna politika je definirana kot (Kukar, 1996, str. 149):

- del splošne gospodarske, razvojne in strukturne politike, ki se izrecno nanaša na prostorsko (teritorialno) porazdelitev dejavnosti
- ukrepe za zmanjšanje razlik v življenjskih in delovnih pogojih med posameznimi regijami v državi
- državno pomoč regijam s posebnimi razvojnimi problemi
- regionalno politiko, ki je vgrajena tudi v druge gospodarske politike (industrijsko, zaposlitveno, transportno itd.) kot regionalni vidik razvoja ali regionalizacija ciljev, ki si jih zastavlja gospodarska politika.

Z regionalno politiko so povezani predvsem naslednji pojmi:

Regionalni razvoj je proces družbenih sprememb, ki je v krajšem časovnem obdobju usmerjen v zmanjševanje, v daljšem pa v odpravljanje razlik v stopnji razvitosti regij. Regionalni razvoj je usmerjanje takšnega gospodarskega, socialnega, prostorskega, infrastrukturnega, kulturnega, zdravstvenega in drugega razvoja v regijah, ki bo zagotovil visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter okolja vsem prebivalcem regije (Farič, 1999, str. 2).

Za besedo *regionalizacija* se skriva več pomenov. Ti so od dežele do dežele drugačni. Tako lahko regija pomeni različne in včasih prav raznovrstne institucionalne situacije. Lahko gre tudi za regionalne akcije, ki omogočajo razvoj države, lahko gre za regionalne javne zavode, ki so posebna oblika decentralizacije storitev, avtonomne sestavne dele regionalizirane države in včasih celo, če besede regija ne uporabljajo pravilno, za zvezno enoto (Vlaj, 2001, str. 539).

Regionalna oblast (regija) je vmesna raven oblasti med centralno oblastjo (državo) in manjšimi lokalnimi oblastmi (občinami). Regionalne oblasti so oblasti, ki upravljajo območje (ozemlje) med državo in lokalnimi oblastmi. Pri regiji gre za vmesni prostor med državo in občinami, v katerem se pojavljajo aktualne potrebe, kot so gradnja in vzdrževanje lokalnih cest regionalnega pomena, oskrba z vodo in energijo itd., ki jih je treba upoštevati in zadovoljevati. Ta prostor lahko označujemo kot regijo, ne glede na to, kakšno ime lahko dobi, če ji država prizna določen upravnosistemski položaj (Šmidovnik, 1995, str. 245).

Regionalizem je pojav, ki je s procesom regionalizacije usmerjen h končnemu cilju, to je konstituiranju regij. Gre za sodoben pojav pri oblikovanju držav, kjer je na eni strani osrednja oblast, na drugi strani pa so lokalne skupnosti (Vlaj, 2001, str. 540).

Regionalna strukturna politika so razvojne aktivnosti, programi in ukrepi države, lokalnih skupnosti in drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni, za doseganje razvojnih ciljev, ob upoštevanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS, št. 60/1999).

1.2. TEMELJNE ZNAČILNOSTI REGIONALNE POLITIKE

1.2.1. Cilji in instrumenti regionalne politike

Opredelitve regionalne politike so odvisne od namena uporabe instrumentov regionalne politike. Kot najvišji cilj, ki ga je mogoče razstaviti na množico parcialnih ciljev, se pojavlja konvergenca med regijami. Regionalna politika mora torej skrbeti predvsem za zmanjševanje razlik med regijami. Obstaja nekaj razlogov, ki ne govorijo v prid prevelikim regionalnim razlikam (Farič, 1999, str. 21 – 23):

- ekonomski: regionalne razlike lahko vplivajo na neučinkovitost narodnega gospodarstva, s tem pa tudi zmanjšujejo stopnjo gospodarske rasti. Obstaja množica realnih primerov slabosti, ki se pojavljajo kot posledica neenakomernega razvoja v prostoru: inflacijski pritiski, neoptimalna izraba infrastrukture, nepopolna izkoriščenost produkcijskih faktorjev, višja stopnja brezposelnosti v narodnem gospodarstvu.
- socialni in politični: cilj regionalne politike v državi, ki si je kot pomemben cilj postavila socialno pravičnost, je ublažiti posledice tržnega gospodarstva, odpravljanje medregionalnih razlik in doseganje podobnih življenjskih pogojev, kar krepi pripadnost državi.

- ekološki: nastanek območij velike koncentracije gospodarskih aktivnosti, to pa vrsto negativnih posledic na naravno okolje. Gre predvsem za hrup, onesnaženost vode, zemlje in zraka.

Regionalna politika v tržnem gospodarstvu se izvaja s pomočjo različnih instrumentov. Poznamo številne kvalifikacije instrumentov regionalne (razvojne) politike in v tem delu je predstavljena ena izmed teh kvalifikacij (Senjur, 2002, str. 529 – 530):

- Podpore (subvencije) podjetjem so lahko usmerjene v kapital ali delo. Regionalne poslovne subvencije pogosteje podpirajo kapital in redkeje delo. Podpore za kapital slonijo na potrebi po spodbujanju investicij, gre za privabljanje kapitalno intenzivnih dejavnosti, ki širijo tehnični napredek. Subvencije, usmerjene v delo, naj bi pomagale ustvarjati delovna mesta v manj razvitih področjih, ki bolehajo za visokimi stopnjami brezposelnosti. Obe podvrsti sta lahko usmerjeni v določene dejavnosti ali lokacije ter se pojavljata tudi v obliki davčnih olajšav.
- Politika javnih izdatkov vključuje:
 - kratkoročno prostorsko diskriminatorne izdatke (transferna plačila, politika fiskalnega izravnavanja), pri katerih so, na primer bolj udeležena problemska območja
 - dolgoročne infrastrukturne izdatke oziroma investicije
 - regionalno diskriminacijo pri odločitvah o izdatkih državnih agencij in javnih podjetij.
- Direktne kontrole se uporabljajo predvsem na področju ekološko občutljivih dejavnosti. Z njimi se dovoljuje ali preprečuje umestitev gospodarskih dejavnosti na določenih lokacijah.
- Ukrepi za spodbujanje regionalne mobilnosti produkcijskih faktorjev in blaga odpravljajo ovire pretoka kapitala in delovne sile ter blaga. Mednje štejemo:
 - izboljšanje informacij o možnostih zaposlitve ter investiranja
 - subvencije izobraževanju in prekvalifikaciji za povečanje nagnjenosti in možnosti za migracijo
 - subvencije posameznikom za potovanja in naselitev.
- Implicitna regionalna politika predstavlja upoštevanje regionalnih posledic ukrepov nacionalne ekonomske politike.

1.2.2. Pomen in razlogi za nastanek regionalne politike

Regionalna politika je posledica nedelovanja tržnega mehanizma, ki bi po neoklasični teoriji zagotovil ravnotežje z izenačevanjem stopnje donosov produkcijskih faktorjev. Tako bi na eni strani prišlo do toka delovne sile iz razvojno šibkih (visoka stopnja brezposelnosti) v razvitejše regije (nizka stopnja brezposelnosti), kar bi povzročilo padec plač v razvitejših in porast plač v šibkejših regijah. Na drugi strani pa bi prišlo do obratnega toka kapitala, ki se seli tja, kjer so profiti višji – torej v manj razvite regije. Tržni mehanizem bi torej poskrbel za ravnotežje med regijami z izenačitvijo donosov produkcijskih faktorjev (Kukar, 1997, str. 57).

Vendar pa teorija drži le pod strogim upoštevanjem predpostavk, ki pa niso vedno izpolnjene. Tako je npr. z mobilnostjo produkcijskih faktorjev, ki bi morala biti popolna, če bi naj veljale prej opisane zakonitosti, vendar temu ni tako. Slabša mobilnost produkcijskih faktorjev je posledica mnogih dejavnikov, med drugim tudi razvitosti infrastrukture. Tako se ponavadi nove dejavnosti razvijajo tam, kjer infrastruktura že obstaja, kar povzroča poglobljanje razlik med regijami. Slabše razvite regije imajo vedno manj možnosti, da bi ujele razvitejše, saj se le-te zaradi prednosti razvijajo še hitreje. Lahko celo rečemo, da se v primerih regionalnih razlik razvitejše regije razvijajo tudi na račun manj razvitih. Literatura daje poleg zgoraj omenjenih več razlogov za regionalna neskladja. Če jih povzamemo, jih lahko razdelimo v naslednje (Folmer, 1986, str. 6):

- kvaliteta in izraba naravnih virov, ki določi produkcijski potencial regije. To ne vpliva le na sektorje kot so kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo ali rudarstvo, ampak tudi na to, v kakšnih pogojih in lokaciji, se lahko izvaja industrijska dejavnost.
- število in struktura prebivalstva, kar še posebej vpliva na potrošne navade ter ponudbo dela
- povečanje prednosti, kot medsektorska povezava, na drugi strani pa povečanje slabosti zaradi prevelike koncentracije gospodarskih dejavnosti
- stopnja ekonomskega razvoja: v času rasti se relativno veliko novih dejavnosti ponavadi razvije v tako imenovanih manj razvitih regijah, medtem ko v času stagnacije ali recesije ta razvoj velikokrat pade. Poleg tega so mnoga podjetja v manj razvitih regijah bolj nagnjena k ekonomski stagnaciji, kot tista v bolj razvitih regijah. To pa še bolj povečuje zaostanek zaostalih regij.
- stopnja tehnološkega razvoja, ki vpliva na vrsto proizvodov, organizacijo in lokacijo proizvodnega procesa
- politični faktorji, kot so regionalna politika in politika na ravni celotne države, ekonomska politika in še druge kot npr. okoljska politika
- institucionalni faktorji, kot so stopnja regionalne avtonomije, zgodovinski razvoj in drugi
- fizična dostopnosti pristanišč, letališč, kvaliteta cest in železniškega omrežja, sedež industrije in drugi
- družbeno – kulturne značilnosti kot so stopnja urbanizacije, možnost izobraževanja in raziskovanja.

Znotraj držav se gospodarski razvoj ne širi enakomerno po vseh področjih in regijah. Ta neenaka prostorska razdelitev se v večini primerov pojavi kot regionalno neskladje. Pojavi se lahko kot nasprotje nizke in visoke brezposelnosti, različen dohodek na prebivalca, različna velikost investicij, ekonomska rast in okoljska politika. Neenakomeren regionalni razvoj pa ima posledice tudi za narodno gospodarstvo kot celoto, zato se pojavi potreba po odpravi takih situacij, kar bi privedlo do pozitivnih narodno – gospodarskih učinkov.

Nacionalni razvoj je pogojen z regionalno skladnostjo, prav tako kot z rastjo blaginje in njenim uravnovešenjem po gospodarski, socialni in okoljski plati. Zato je poleg regionalno

skladnega razvoja pomembna tudi prostorska politika in prostorsko skladen razvoj.¹ Usklajena in učinkovita regionalna in prostorska politika je potrebna tudi zaradi tveganj, ki spremljajo gospodarsko in kulturno globalizacijo, zlasti za preprečevanje razvrednotenosti okolja, kulturne krajine in kakovosti bivanja, poselitve, pa tudi zaradi nacionalnih značilnosti, kot so odprtost in prehodnost ter biotska pestrost (Gosar, 1992, str. 80).

Čeprav se vsebina regionalne in prostorske politike v praksi precej prepletata, bi se pri opredelitvi razlike v težišču teh politik lahko oprli na teorijo regionalne ekonomike, ki stvarnost opisuje enkrat skozi optiko homogenih regij, drugič pa skozi optiko funkcionalnih regij.² V prvem primeru se predpostavi notranja homogenost regij in nas zanimajo razlike (recimo razvojne) med regijami. Te so predmet regionalne politike. V drugem primeru pa se ukvarjamo z notranjo prostorsko strukturo regij, torej s funkcionalnimi povezavami med naselji in njihovim zaledjem. S tem se ukvarja prostorska politika, ki torej vsebuje opredelitve glede omrežja naselij, poteka infrastrukture in varovanja naravnega okolja (Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001 – 2006, str. 108).

1.3. KAZALCI GOSPODARSKE RAZVITOSTI REGIJ

Da bi lahko govorili o bolj ali manj razvitih regijah, moramo definirati merila za primerjanje in s tem razvrščanje regij. Kazalci razvitosti so številni in njihova izbira je lahko prav subjektivna. Po drugi strani pa so nekateri kazalci splošno sprejemljivi in je zato vprašanje izbire kazalcev strokovno vsaj deloma rešljivo. Najpogostejši kazalci razvitosti so stopnja zaposlenosti delovno sposobnega prebivalstva, število zaposlenih na 1000 sposobnih prebivalcev kot kazalec produktivnosti, bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca in pričakovana življenjska doba kot kazalec produktivnosti (Senjur, 2002, str. 509). V nadaljevanju sledi kratka predstavitev dveh kriterijev, ki se največkrat uporabljata za določanje razvitosti regij oziroma za njihovo primerjavo. To sta BDP na prebivalca in stopnja brezposelnosti.

BDP na prebivalca je najpogosteje uporabljen indikator v mednarodnih primerjavah gospodarske razvitosti. V dokumentu Agenda 2000 je ta kazalec opredeljen kot edini indikator za ugotavljanje statusa cilja 1 (o tem podrobneje v naslednjem poglavju). Ker je s tem ta indikator postal merilo za razporejanje sredstev, so se pojavile številne študije, ki ugotavljajo ustreznost tega kazalca (Strmšnik, 1998, str. 14). Pogoste so kritike na račun

¹ Prostorski razvoj je proces razvojno funkcionalnega obvladovanja prostorskih danosti in omejitev z ukrepi prostorskega urejanja in drugih prostorskih politik tako, da je izmed obstoječih alternativ njegove rabe izbrana tista, ki najbolj zadovolji učinkovite blaginjske potrebe (Kopač, 2001, str. 5).

² Če definiramo regijo kot podnacionalno prostorsko enoto, potem poznamo tri tipe regij: homogene, nodalne ali funkcionalne in programske (More, 1986, str. 26).

velike občutljivosti na enoto izkazovanja. Če primerjamo regije, ki so raznolike glede na površino in število prebivalstva, lahko dobimo zelo različne rezultate. Slabost BDP kazalca je pripeljala do različnih predlogov alternativnih oziroma dopolnilnih indikatorjev. Naj jih naštejemo samo nekaj: bruto nacionalni proizvod, bruto nacionalni razpoložljivi dohodek, razni sestavljeni indeksi itd. Vendar tudi ti kazalci niso brez omejitev in napak. Tako bruto nacionalni proizvod kot tudi bruto nacionalni razpoložljivi dohodek nista primerna za kazalnika razvitosti regij, ker se na regionalni ravni sploh ne izračunavata. Problem sestavljenih indeksov pa je v tem, da so rezultati, ki jih dajejo, pogojeni z izborom indikatorjev in določitvijo uteži (Zaveršek, 2000, str. 6).

Stopnja brezposelnosti je drugi kazalec, ki bi bil ustrezen za primerjavo in oceno gospodarske razvitosti regij. Vendar ima tudi ta kriterij mnogo pomanjkljivosti, saj je stopnja brezposelnosti preveč odvisna od konkretne ureditve trga dela in sistemov socialne varnosti v posamezni državi. Tako je stopnja brezposelnosti preveč odvisna od nagnjenosti prebivalstva k registraciji in vztrajanju v kontingentu brezposelnih. Nekatere države imajo nizko stopnjo brezposelnosti, ki pa ni posledica odraza realnega stanja, pač pa dejstva, da v državi ni mreže zavodov za zaposlovanje. Drugi razlog, ki prav tako vpliva na stopnjo brezposelnosti, so ugodnosti, ki jih prijavljeni brezposelni imajo. Če so te relativno visoke in časovno neomejene, je pričakovati višjo stopnjo registrirane brezposelnosti, kot bi bila v primeru večjih omejitev na tem področju.

Če torej upoštevamo vse poglede na vprašanje najboljšega indikatorja gospodarske razvitosti regij, potem pridemo do ugotovitve, da ni takšnega kazalca, s katerim bi se strinjali vsi. V tem primeru se pokaže BDP na prebivalca kot ena izmed najboljših rešitev.

2. REGIONALNA POLITIKA EU IN STRUKTURNI SKLADI

2.1. POLITIKA USKLAJENEGA REGIONALNEGA RAZVOJA

Cilj regionalne politike Evropske unije (EU) je doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic EU in predvsem vseh njenih regij. Regionalna politika deluje po sistemu finančne solidarnosti, saj se prispevki posamezne države v evropski proračun porazdelijo v manj razvite regije. Strukturni skladi so bili ustanovljeni za pospeševanje razvoja in zmanjševanje razlik med regijami in državami v EU. Države članice in EU družno podpirajo razvoj šibkejših regij. Financiranje projektov poteka s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice, tako da je delovanje strukturne politike določeno kot dopolnjevanje nacionalnih regionalnih politik. Sistem po katerem se dodelijo sredstva za posamezno državo članico, je

določen z regulativami Evropske komisije³ (European Commission), smernicami in dokumenti. Za obdobje 2000 – 2006 je Evropska komisija predstavila novo zakonodajo na tem področju. Delovanje strukturnih skladov določa uredba Sveta EU (Council of EU) št. 1260/1999 (Regionalna politika EU in strukturni skladi, 2001, str. 2).

Države članice bodo v obdobju 2000 – 2006 dobile 213 mrd EUR, kar pomeni, da bodo letna sredstva namenjena 15 članicam nekoliko manjša kot v letu 1999. Komisija v novem finančnem obdobju predvideva tudi postopno vključevanje držav kandidat v strukturno politiko. Novim članicam bo namenjenih 45 mrd EUR, od tega 7 mrd EUR predpristopne pomoči, ki je bodo deležne kandidatke vse do vključitve. Kohezijskemu skladu (Cohesion Fund) je Evropska komisija namenila 18 mrd EUR, kar znaša 3 mrd EUR letno (Benko, 1999, str. 35). Podrobnejša sestava sredstev strukturnih in kohezijskih skladov je predstavljena v prilogi, slika 1.

Evropske izkušnje potrjujejo, da prosto delujoči tržni procesi povečujejo regionalne razlike. Modeli evropske regionalne politike so v sedemdesetih in osemdesetih letih poskušali s posegi države zmanjšati regionalno neenakost. Gledano v celoti so bili dejansko neuspešni, saj so se regionalne razlike, kljub ukrepom države, postopoma povečevale (Plut, 1998, str. 33).

Sodobna strategija EU temelji na izhodišču, da morajo regije samostojno oblikovati razvojno politiko, država pa mora zagotavljati primernost splošnih ukrepov in v obliki pomoči spodbujati enakomeren regionalni razvoj (Kavaš, 1999, str. 15). Vse države članice EU poznajo razlike v ravni razvoja in v ravni življenjskih standardov med svojimi regijami in te razlike so še večje, če regije primerjamo med sabo na evropski ravni. Na začetku devetdesetih let je okrog 52 % vseh prebivalcev EU živel v problematičnih regijah. BDP na prebivalca v desetih najrevnejših regijah EU je znašalo le četrtno tistega v desetih najbogatejših regijah. Brezposelnost v desetih najbolj prizadetih regijah je bila sedemkrat višja od tiste v desetih najuspešnejših regijah. Če primerjamo najmanj in najbolj razvite države, je razmerje med mladimi v poklicnem usposabljanju znašalo okoli 1 proti 2, razmerje med osnovno infrastrukturo okoli 1 proti 3 in razmerje med podporami za raziskovalne dejavnosti in tehnologijo okoli 1 proti 7 (Moussis, 1999, str. 157).

Navkljub naraščajočemu pomenu regionalne politike pa v današnji EU še vedno obstajajo velike razlike v BDP na prebivalca (glej tabelo 1) med državami članicami in še posebej med njihovimi regijami. Te razlike pa so se skozi čas vendarle zmanjšale, vsaj kar zadeva razlike na ravni držav. Zelo uspešno so razlike v razvitosti do sedaj zmanjšale kohezijske države, torej države, ki prejemajo pomoči tudi iz kohezijskega sklada. Med njimi je najbolj znižala zaostanek Irska, ki se je v dobrem desetletju povzpela z dvotretinjske razvitosti glede na povprečje EU na nadpovprečno raven razvitosti, saj danes v stopnji razvitosti kar močno prekaša države, kot so denimo Velika Britanija, Francija ali Nemčija. Te razlike zaenkrat

³ Pripravlja predloge zakonodajnih aktov, ima izvršilno funkcijo, skrbi za izvajanje proračunske politike, EU predstavlja navzven kot pogajalka z državami nečlanicami itd.

najmanj uspešno zmanjšuje Grčija, ki pa je v zadnjem desetletju vseeno uspela zmanjšati zaostanek za povprečjem EU za skoraj 10 odstotnih točk. Najbolj neenakomerno so razvite regije v Veliki Britaniji, Italiji in Avstriji, razlike pa se najbolj večajo na Švedskem, Finskem in Veliki Britaniji. Nasprotno se razlike med regijami zmanjšujejo na Portugalskem in v Nemčiji (Kuljaj, 2002, str. 21).

Med najbolj vidne pozitivne učinke regionalne politike sodi naslednji podatek. Med najmanj razvitimi regijami EU, kjer živi 10 % prebivalstva EU, je BDP na prebivalca leta 1987 znašal 54,2 % povprečja EU. Leta 1997 pa je v teh regijah BDP na prebivalca zrasel na 61,6 % povprečja EU (Im Dienst der Regionen, 2000, str. 30).

Tabela 1: Odstopanje nekaterih regij EU od povprečja BDP v EU po podatkih iz leta 1999

5 najbogatejših			5 najrevnejših		
Št.	Regija	BDP v % od EU povprečja	Št.	Regija	BDP v % od EU povprečja
1.	Inner London	242	1.	Reunion (F)	51
2.	Brussels-Capital	217	2.	Ipeiros (GR)	51
3.	Luxemburg	186	3.	Guyane (F)	52
4.	Hamburg	183	4.	Extremadura (ŠP)	53
5.	Ile de France	154	5.	Acores (PO)	53

Vir: Pur, 2002, str. 9.

2.2 MODELI REGIONALNE SAMOUPRAVE V EU

V evropskih državah obstajajo različni modeli regionalne samouprave. Zgodovinsko gledano so v vseh državah vmesne ravni teritorialnih oblasti nastale kot zastopniki centralne državne oblasti. V 19. stoletju pa liberalizem prispeva k temu, da te ravni oziroma izvoljena telesa dobe svobodo opravljati lokalne zadeve. Široka rast regionalizacije v drugi polovici 20. stoletja utrdi to spremembo v nalogah vmesnih oblasti, ki postanejo pomembne za ekonomski razvoj provinc (Vlaj, 2001, str. 548).

Regionalne strukture (glej tabelo 2) se v EU od države do države močno razlikujejo, okvirno pa jih lahko razdelimo na dve skupini (Strmšnik, 1997, str. 9):

a) Prva skupina držav (npr. Belgija, Italija, Španija, Avstrija, Nemčija) ima visoko razvite regionalne strukture in decentralizirano politično ter upravno – administrativno strukturo. Španija ima na primer 17 avtonomnih provinc, Nemčija in Avstrija imata federalno strukturo, ki sestoji iz dežel. Belgija je prav tako reformirala svojo visoko regionalizirano strukturo proti federalnemu sistemu tako, da sestoji iz Flandrije, Valonije in Bruseljske regije. Tudi znotraj te skupine držav se pristojnosti regij sicer razlikujejo, imajo pa nekaj skupnih značilnosti:

- imajo izvoljene regionalne vlade
- imajo pomembne ali ekskluzivne pristojnosti na področju vzgoje in izobraževanja, kulturne politike, socialnih služb in regionalnega planiranja

- imajo lastne proračunske prihodke in kontrolo nad lokalnimi proračuni
- imajo možnost vzpostavljanja stikov z regijami v drugih državah.

b) V drugi skupini držav EU so tiste (npr. Irska, Grčija, Nizozemska, Velika Britanija), ki nimajo izvoljenih regionalnih oblasti. Regije obstajajo le kot statistične enote in služijo zgolj za izkazovanje podatkov, običajno v povezavi s finančno pomočjo, ki prihaja iz strukturnih skladov EU.

Države kandidatke iz srednje in vzhodne Evrope⁴ so v veliki večini obnovile lokalno samoupravo. Države članice, ki so bližje vključitvi v EU, so začele s prenovitvijo prej, saj računajo, da bodo z ustanovitvijo politične in upravne ravni na regionalni ravni sposobnejše za upravljanje strukturnih skladov. Najdlje je prišla Poljska, ki je leta 1998 ustanovila 16 vojvodstev, ki so razdeljena na 308 okrajev (powiatov) (Vlaj, 2001, str. 550).

Tabela 2: Različne stopnje regionalizacije v državah EU

Vrsta države	Država	Politična regija	Administrativna regija	Sodelovanje regij pri odločanju na nacionalni ravni	Političen/zakonodajni nadzor nad regionalnimi oblastmi
Federalna	Avstrija	Länder (10)		Da	Da (nepopoln)
	Belgija	Communities (3)		Da	Ne
	Nemčija	Regions (3) Länder (16)		Da Da	Da (nepopoln) Da (nepopoln)
Unitarna regionalizirana	Italija	Regioni (20)		Posvetovalno	Da
	Francija	Régions (21)		Posvetovalno	Ne
	Španija	Comunidades Autonomas (17)		Ne	Da
	Združeno kraljestvo	Škotska Wales S. Irska	Angleške standardne regije	Ne (v razvoju)	Da Ne Ne
Unitarna decentralizirana	Danska	Farski otoki	Amter	Ne	Ne
	Finska	Aalandski otoki	Okrožja s funkcijo regionalnega načrtovanja	Ne	Da
	Nizozemska	Rijnmond	Landsdelen	Posvetovalno	Ne
	Švedska		Regionalna administrativna telesa	Ne	Ne
Unitarna centralizirana	Grčija	Otoške regije	Razvojne regije	Ne	Ne
	Irska		Regionalne oblasti	Ne	Ne
	Luksemburg Portugalska		Razvojne regije	Ne	Ne

Vir: Loughlin, 1999, str. 16.

⁴ Države kandidatke so Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Slovaška in Slovenija.

Regionalne in lokalne oblasti v EU se soočajo s številnimi izzivi in priložnostmi. Nekateri od naštetih izzivov so značilni za vse države, medtem ko so nekateri specifični le za nekatere. Med izzivi, ki so značilni za vse države so predvsem naslednji (Loughlin, 1999, str. 9 – 12):

Globalizacija je proces prekomejnega širjenja družbenih, kulturnih, političnih, poslovnih, gospodarskih in pravnih povezav. Globalizacija obsega tako trge kot področja izven dometa delovanja podjetij. Silnice, ki pospešujejo globalizacijo, dejansko spodbujajo tudi regionalizacijo. Razlike so samo v moči njihovega delovanja. Lahko bi rekli, da so gonilni dejavniki globalizacije močnejši, da pa se v primeru regionalizma uveljavljajo le do meja regij. Razlike so tudi v nastanku obeh procesov. Medtem ko je globalizacija proces, do katerega je prišlo od spodaj navzgor (spodbudila so ga v večini podjetja), je regionalizacija v veliki meri spodbujana od zgoraj, čeprav jo spodbujajo tržne silnice. Tu za razliko od globalizacije, insitucionalna nadstavba pospešuje regionalne procese (najboljši primer je EU) (Svetličič, 1996, str. 95).

Globalizacija je pripomogla k večji konkurenci med regijami, tudi v isti državi. Mnogo držav je uknilo pomoči zaostalim regijam. Posledično so močne regije postale še močnejše, medtem ko so šibke še bolj zaostale. Nastale so spremembe v vlogi, naravi in funkciji lokalnih in regionalnih oblasti. Ta nova situacija je postala priložnost za nove oblike lokalnega in regionalnega razvoja, s pomočjo endogenih virov.

Nekateri avtorji govorijo tudi o *novem regionalizmu*. Ti novi modeli temeljijo na participaciji lokalnih in regionalnih oblasti in spoštovanju ter upoštevanju lokalnih kultur, kar je v nasprotju s prejšnjimi modeli, ki so predvidevali, da bodo le-te izginile v novi kozmopolitanski kulturi.

Europeizacija se je začela z obnovo Evrope v osemdesetih letih in nadaljevala leta 1992 s projektom enotni trg (Single Market). To je bil v večini odgovor držav in poslovnežev na globalne pritiske ZDA in Japonske. Hkrati s procesom integracije in federalizacije je nastala Evropa regij (Europe of Regions). Europeizacija je vzpostavila novo administrativno in zakonodajno okolje za lokalne in regionalne oblasti. To je na eni strani izziv, na drugi pa so se pojavile priložnosti v obliki novih razmerij med regijami v Evropi. Ta razmerja so nastala skozi združenja kot so Zbor evropskih regij (Assembly of European Regions), Konferenca perifernih obmorskih regij (The Conference of Peripheral Maritime Regions) in mnoge druge. Ta nova pozicija regij in lokalnih oblasti je bila priznana z Maastrichtsko pogodbo⁵ v letu 1992, ki je ustanovila Odbor regij (Committee of the Regions). Kljub svoji omejeni funkciji, je dobila pomembno vlogo med institucijami EU, saj predstavlja interese regij in lokalnih oblasti. Odbor regij pa je tudi pomemben faktor za okrepitev demokracije v EU, saj ima možnost približati odločanje o evropskih zadevah vsem prebivalcem EU.

⁵ Pogodba je uvedla nove skupne politike in oblike sodelovanja. Pomembna sprememba, ki jo je prinesla, je uvedba naziva 'Evropska unija'. S tem so dotedanjemu, predvsem gospodarskemu sodelovanju med državami članicami dodali tudi politično dimenzijo. Ta se odraža v konceptu državljanstva EU.

Zahodne družbe doživljajo nenehne in hitre *družbene spremembe* s temeljitimi prevrati v vedenju, vrednotah in življenjskih stilih ljudi. Na pohodu je individualizem, ki je za mnoge negotov fenomen. Razvoj industrije, predvsem avtomobilske, in cenejša potovanja na tuje, vodijo k večji mobilnosti in novim oblikam mest in podeželja. Nove oblike razvedrila, televizija in avdiovideo naprave, so pospešili individualizem in spodbudili ljudi, da ostajajo doma. Na eni strani to pomeni padec tradicionalne participacije ljudi v družbenih oziroma kolektivnih zadevah, kot so politične stranke, cerkev in sindikalna združenja, na drugi strani pa to predstavlja izziv tradicionalni politiki. Mnoge regionalne in lokalne oblasti že uporabljajo nove metode s katerimi skušajo vključiti ljudi v politični sistem na tej ravni.

Obdobje po drugi svetovni vojni je obdobje velikih *tehnoloških sprememb* v telekomunikacijah, transportu in oblikah proizvodnje. Ta proces se je povečeval po eksponentni stopnji, zato imajo tudi regionalne in lokalne oblasti veliko težav pri kontroli in obvladovanju teh sprememb.

Poleg skupnih, pa se države soočajo še z lastnimi izzivi. V mnogih državah si centralna in lokalna oblast večkrat nasprotujeta, ponekod imajo preveliko število majhnih lokalnih enot ali pa te nimajo dovolj pooblastil, sredstev ali strokovnega znanja. Na primer, v nekaterih državah lokalne oblasti niso bile sposobne upravljati in uporabiti kar precejšnja sredstva, ki so jih dobili iz proračuna EU za regionalni in lokalni razvoj.

2.3. ORODJA EU ZA DOSEGANJE EKONOMSKE IN SOCIALNE KOHEZIJE

2.3.1. Strukturni skladi

Pomoči evropskih strukturnih skladov so namenjene izvajanju skupnih nalog evropske kmetijske in ribiške politike, pospeševanju razvoja manj razvitih evropskih regij ter odpravljanju akutnih problemov brezposelnosti (Murn, 2000, str. 19).

Finančna pomoč strukturnih skladov je zamišljena v več različnih oblikah, dodeljevala pa naj bi se po vnaprej določenih kriterijih glede na težo problema po posameznih regionalnih in socialnih problemih področij, finančno sposobnost države članice in glede na blaginjo, težo pomembnosti ukrepov za celotno EU, težo ukrepov, upoštevajoč regionalni vidik in glede na posebne značilnosti predlaganih ukrepov (Regionalna politika EU in strukturni skladi, 2001, str. 2).

Z reformami regionalne politike EU po letu 1988 je prišlo do uvedbe šestih osnovnih principov delovanja strukturnih skladov. To so načela (Horvat, 1999, str. 141 – 142):

- koncentracije sredstev: ukrepi naj zadevajo le območja najbolj potrebna pomoči
- partnerstva: pogojuje tesno sodelovanje Evropske komisije, države članice in predstavnikov regionalne ali lokalne ravni, določenih s strani države

- dodatnosti: sredstva EU ne nadomeščajo, temveč le dopolnjujejo sredstva posameznih držav
- programiranja: predstavlja premik finančne podpore posameznim projektom k financiranju večletnih programov
- kompatibilnosti: zavezuje sodelujoče k usklajenosti planov in strategij na ravni EU in prav tako na nacionalni ravni
- finančne koordinacije: zahteva usklajevanje strukturne pomoči EU z nacionalnimi spodbudami.

2.3.1.1. Izvajanje skupnih nalog evropske kmetijske in ribiške politike

EU vodi skupno kmetijsko in ribiško politiko notranjega trga, za kar porabi največ sredstev, ki jih nabere iz proračuna EU. Aktivnosti izvaja preko dveh skladov (Murn, 2000, str. 20):

Evropski kmetijski sklad (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF), ki financira tržne in cenovne podpore kmetijski proizvodnji na notranjem trgu, ki so določene v okviru skupne kmetijske politike (Common Agricultural Policy, CAP) in številne druge kmetijske ukrepe. Z vidika stroškov EU predstavlja sklad najpomembnejšo aktivnost skupne regionalne politike notranjega trga. V letu 1998 so stroški sklada predstavljali kar 49 % vseh stroškov EU. Od leta 1973 do leta 1983 so se sredstva sklada povečala za trikrat, od leta 1983 do 1986 še za 40 %, od leta 1986 do leta 1998 pa še za 83 %. Sklad je preko mehanizma "Guarantees" do vključno leta 1999 prvenstveno neposredno podpiral zaščito evropskega kmetijstva, saj so cene evropskih kmetijskih proizvodov precej višje od svetovnih in pokrival razliko med evropskimi tržnimi cenami in cenami na zunanjih trgih. Po letu 1999 se je njegova politika nekoliko spremenila, saj je prešel iz pretežno zaščitne politike, ki bo postopno pripeljala do konkurenčnejšega evropskega kmetijstva. V skladu z novimi usmeritvami zagotavljanja konkurenčnejšega evropskega kmetijstva je sklad preko mehanizma "Guidance" po letu 1999 začrtal usmeritev podpiranja ruralne politike in razvoja podeželja preko številnih aktivnosti, ki bodo podpirale: investicije v kmetijske posesti, mlade kmetije, učenje, zgodnje upokojevanje, kmetijske okoljevarstvene aktivnosti, investicije v proizvodnjo in marketinške aktivnosti, gozdarstvo in promocijo prilagoditve ruralnih območij. Pomoči se delijo na neposredne in posredne. Neposredne pomoči, ki predstavljajo okoli 50 % sredstev, so namenjene privatnim in javnim investitorjem; posredne pomoči pa so usmerjene v socialno – varnostne sheme (npr. za upokojevanje kmetov), v manj razvite regije in v investicije na kmetijah.

Prve evropske pomoči ribištvu so bile odobrene v letu 1971 v okviru sklada EAGGF. V letu 1986 so se aktivnosti ribištva še vedno financirale preko sklada EAGGF, vendar je bila zanje postavljena že samostojna shema in oblikovana so bila ustrezna pravila. V letu 1993 je Evropska komisija sprejela skupno ribiško politiko EU (Common Fisheries Policy, CFP), ki naj bi se izvajala v okviru samostojnega strukturnega sklada. *Finančni instrument za usmerjanje ribištva* (Financial Instrument for Fisheries Guidance, FIFG) je bil ustanovljen

leta 1994, njegova sredstva pa so sorazmerno majhna. V okviru skupne ribiške politike naj bi sklad sofinanciral programe zagotavljanja ravnotežja med ribjimi viri in njihovo eksploatacijo, pospeševanja konkurenčnosti in gospodarskega razvoja podjetij v sektorju ribištva, izboljšanje tržne oskrbe in dodane vrednosti v ribištvu ter programe revitalizacije območij, odvisnih od ribištva.

2.3.1.2. Izvajanje skupnih nalog regionalne in socialne politike

O skupni regionalni politiki EU se je pričelo razmišljati šele v letu 1972. Prva reforma strukturnih skladov je bila izvedena v letu 1988, druga reforma julija 1993, zadnja pa ob sprejetju politike za obdobje 2000 – 2006. Osnove zadnje spremembe so bile določene z dokumentom Agenda 2000, objavljeno v juliju 1997, kjer so bile postavljene tri prioritete: večja koncentracija pomoči, decentralizacija in poenostavitev implementacije in povečanje učinkovitosti pomoči in kontrole. V novi regionalni politiki za obdobje 2000 – 2006 so manj razvite evropske regije razdeljene v tri cilje⁶. Razvrstitev regij po ciljih je opredeljena na osnovi kriterijev (Murn, 2000, str. 23):

- cilj 1: regije na nivoju NUTS 2⁷, ki imajo BDP po kupni moči na prebivalca nižji od 75 % povprečja EU
- cilj 2: regije s strukturnimi problemi (industrijska območja z visokimi stopnjami brezposelnosti, kmetijska območja z visokim deležem zaposlenih v kmetijstvu in visoko stopnjo brezposelnosti, urbana območja z visoko brezposelnostjo, slabimi življenjskimi pogoji, uničevalnim okoljem, visoko stopnjo kriminala in nizko stopnjo izobraženosti prebivalstva in regije odvisne od ribištva) na nivoju NUTS 3, izjemoma pa tudi na nižjih nivojih, če je problematika izjemno pereča
- cilj 3: ostale regije s težavami, ki niso zajete v ciljih 1 in 2 in imajo visoke stopnje brezposelnosti.

Pomoči strukturnih skladov se dodeljujejo po posameznih projektih. Splošna pravila o dovoljenih višinah strukturnih pomoči določajo zgornje omejitve tako za različno razvrščene regije kot za različne projekte. Za regije pod ciljem 1 je pomoč omejena na 75 % vseh stroškov in najmanj 50 % javnih stroškov; za regije, ki so hkrati deležne tudi pomoči kohezijskega sklada, je maksimalni limit 80 % vseh stroškov in 85 % za najbolj ogrožene otoke Grčije. Za regije pod ciljema 2 in 3 je maksimum določen s 50 % vseh stroškov in

⁶ V prejšnjem obdobju 1994 – 1999 so bili cilji naslednji: cilj 1 – spodbujanje razvoja in strukturnega prilagajanja v regijah, ki zaostajajo v razvoju, cilj 2 – prestrukturiranje regij, obmejnih območij oziroma delov regij (vključno z urbanimi območji) v industrijskem zatonu, cilj 3 – bojevanje z dolgotrajno brezposelnostjo, cilj 4 – olajševanje prilagajanja delavcev na spremembe v industriji, cilj 5a – razvoj ruralnih območij s pospeševanjem prilagajanja strukture kmetijstva in cilj 5b – razvoj ruralnih območij s pospeševanjem razvoja in strukturnim prilagajanjem (Zaveršek, 2000, str. 22).

⁷ Zaradi velikih razlik v upravni razdelitvi med državami članicami EU, je Eurostat poskušal sistematizirati upravno politično hierarhijo v članicah EU in jo napraviti primerljivejšo. Po klasifikaciji NUTS (nomenklatura teritorialnih statističnih enot) razlikujemo naslednje stopnje: NUTS 0 – država, NUTS 1 – večja pokrajina, NUTS 2 – večja upravna enota, NUTS 3 – manjša upravna enota, NUTS 4 – najmanjša upravna enota in NUTS 5 – občine (Strmšnik, 1997, str. 66).

najmanj 25 % javnofinančnih stroškov. Prispevki strukturnih skladov so po cilju 1 omejeni na 40 % za investicije v infrastrukturo (in dodatnih 10 % za regije, pokrite s kohezijskim skladom) in 35 % za podjetniške investicije. Po cilju 2 pa na 25 % za investicije v infrastrukturo in 15 % za podjetniške investicije (Murn, 2000, str. 25).

Nameni financiranja projektov so po posameznih skladih različni, odvisno od tega, kaj posamezni sklad pokriva. V okviru strukturnih skladov sta oblikovana sledeča sklada (Aljančič, Bogdanovič, 1999, str. 12):

Evropski regionalni razvojni sklad (European Regional Development Fund, ERDF) je bil ustanovljen leta 1975 z osnovno nalogo sofinanciranja projektov, ki zmanjšujejo regionalne razlike znotraj EU. Sklad dodeljuje pomoči po kriterijih regionalne razvitosti (po letu 1999 so regionalne razlike definirane s ciljema 1 in 2). Sredstva sklada so namenjena za produktivne investicije za ustvarjanje delovnih mest, investicije v infrastrukturo, razvoj malih in srednjih podjetij in tehnično pomoč.

Evropski socialni sklad (European Social Fund, ESF) je najstarejši strukturni sklad, ustanovljen leta 1958 z osnovnim ciljem sofinanciranja projektov, ki vodijo v izboljševanje zaposlitvenih priložnosti za mlade ljudi (pod 25 let) in druge skupine, ki potrebujejo podporo (dolgoročno nezaposleni, invalidi, migracijski delavci in druge socialne skupine delavcev). Po letu 1999 so osnovne usmeritve sofinanciranja aktivnosti na področju zaposlovanja opredeljene kot dajanje pomoči osebam (za razvoj trga delovne sile in zmanjševanje brezposelnosti, pri zaposlovanju in samozaposlovanju, za raziskave, znanost in tehnološki razvoj, za podiplomski študij, izobraževanje managerjev, za razvoj novih možnosti zaposlovanja), strukturi in sistemu trga delovne sile (razvoj kvalitete učenja, izobraževanja in izobraževalnega kadra, modernizacija služb za zaposlovanje itd.) in spremljevalnim ukrepom (gradnja kapacitet, informatika in publicistika).

Poleg regionalnega in socialnega sklada sodelujeta pri pospeševanju razvoja manj razvitih regij tudi kmetijski in ribiški sklad. V tabeli 3 vidimo, kako glede na regionalno opredeljene cilje sodelujejo omenjeni skladi.

Tabela 3: Nova razdelitev skladov glede na zmanjšano število ciljev

CILJ 1	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
CILJ 2	ERDF	ESF		FIFG
CILJ 3		ESF		

Vir: Aljančič, Bogdanovič, 1999, str. 15.

2.3.2. Pomoči drugih skladov in ustanov EU

Kohezijski sklad je bil ustanovljen leta 1994, da bi pospeševal razvoj najmanj razvitih držav članic EU. Prejemnice sredstev kohezijskega sklada so Grčija, Irska, Portugalska in Španija.

Politika sklada, ki se tudi v obdobju 2000 – 2006 ne spreminja, določa, da so do pomoči iz tega sklada upravičene države z BNP (bruto nacionalnim proizvodom) na prebivalca, nižjim od 90 % povprečja EU, da so pomoči namenjene investicijam v zaščito okolja in Trans – evropsko transportno omrežje in da so pomoči usmerjene tudi v zagotavljanje pogojev zniževanja javnega deficita, saj je omejevana višina javnega deficita pogoj za vstop v Evropsko monetarno unijo (EMU)⁸ (Murn, 2000, str. 22).

Kohezijski sklad se od strukturnih skladov razlikuje tako po svojih ciljih kot tudi po načinu delovanja. Namen strukturnih skladov je predvsem zmanjševanje regionalnih razlik, pomoč regijam s problemi nezaposlenosti in regijam, v katerih potekajo obsežne spremembe gospodarskih dejavnosti; strukturni skladi si prizadevajo odpraviti nerazvitost v regijah s strukturnimi programi in posameznimi strukturnimi projekti. Namen kohezijskega sklada pa je drugačen, čeprav njegova pomoč vsaj posredno prispeva k razvoju regij, njegova pomoč mora biti usklajena z delovanjem drugih instrumentov solidarnosti EU. Sredstva kohezijskega sklada se gibljejo med 80 in 85 % javnih izdatkov za posamezni projekt, kar pomeni precej višjo raven financiranja, kot jo nudijo strukturni skladi (The European Union's Cohesion Fund, 1994, str. 7).

Razlike med strukturnimi in kohezijskim skladom glede na cilje, izvajalce, pogoje, namembnost, geografsko pokritost in postopke, so opisane v tabeli 4.

Tabela 4: Razlike med strukturnimi in kohezijskim skladom

	STRUKTURNI SKLADI	KOHEZIJSKI SKLAD
CILJI	zmanjšanje regionalnih razlik	zmanjšanje ekonomskih razlik med članicami
IZVAJALCI	države članice, lokalna oblast	po dogovoru med Evropsko komisijo in državo članico
GEOGRAFSKA POKRITOST	cilj 1 in 2 in horizontalno cilj 3	Portugalska, Španija, Grčija in Irska
NAMEMBNOST	v osnovi noben sektor ni izključen (primer infrastruktura)	samo za okolje in transport
POSTOPKI	temeljijo na večletnem programu	subvencionirajo se projektno

Vir: Šteblaj, 2001, str. 18.

Evropska investicijska banka (European Investment Bank, EIB) je bila ustanovljena z Rimsko pogodbo.⁹ Gre za osrednjo finančno institucijo EU. Posojila EIB naj bi prispevala k poglobljanju integracije, uravnoveženemu razvoju, socialni in ekonomski koheziji. Posojila EIB so namenjena raznovrstnim področjem: izgradnji energetske infrastrukture, pomoči

⁸Maastrichtski kriteriji za vstop v EMU so: stabilnost cen, saj stopnja inflacije ne sme presegati povprečja treh držav članic EU z najnižjo inflacijo za več kot 1,5 odstotne točke, višina dolgoročnih obrestnih mer, saj ne smejo presegati povprečja treh držav članic EU z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki, proračunski primanjkljaj ne sme presegati 3 % BDP, javni dolg ne sme presegati 60 % BDP in stabilnost deviznih tečajev, saj morajo države zagotoviti vsaj dveletno stabilnost z dovoljenimi nihanjem znotraj dogovorjenega ERM.

⁹ Pogodba je bila sklenjena 1957 in se je osredotočila na gospodarsko povezovanje s ciljem vzpostavitve skupnega trga, usklajevanje gospodarskih politik držav članic, vzpodbujanje skladnega razvoja, povečevanje stabilnosti, usklajevanje monetarnih nacionalnih politik, davčne politike, socialne politike itd.

srednjim in malim podjetjem, varovanju okolja, izgradnji telekomunikacijskih omrežij, investicijam v zdravstvo, izobraževanje, industrijo in storitve. Večina sredstev je plasiranih v problemske regije (Zaveršek, 2000, str. 29 – 30).

Z reformo strukturnih skladov leta 1998 je bil določen tudi finančni načrt za tako imenovane *pobude Skupnosti* (Community Initiatives). V programskem obdobju 1994 – 1999 je bilo takih pobud 13, v programskem obdobju 2000 – 2006 pa se je število zmanjšalo na štiri (glej tabelo 5). Evropska komisija njihovo delovanje usmerja s pripravo posebnih smernic. Njihovo izvajanje pa poteka decentralizirano, kar pomeni, da so za večino odgovorne regionalne oblasti v državah članicah (Kuljaj, 2001, str. 13).

Tabela 5: Pobude Skupnosti v obdobju 2000 – 2006

POBUDA SKUPNOSTI	FUNKCIJA	VIR FINANCIRANJA
INTERREG III	prekomejno, medregionalno ter meddržavno sodelovanje in partnerstvo	ERDF
LEADER+	razvoj podeželja	EAGGF (usmerjevalni del)
EQUAL	boj proti diskriminaciji na trgu dela	ESF
URBAN II	regeneracija mest in urbana področja v zatonu	ERDF

Vir: Rovan, 2001, str. 90.

Za izboljšanje kakovosti regionalnih strategij EU namenja denarno podporo idejam, ki še niso bile preverjene in se obravnavajo kot inovacije. Preko *ukrepov za spodbujanje inovacij in raziskav* (Innovative Actions) skuša spodbujati inovativnosti in raziskave v regijah EU. V programskem obdobju 2000 – 2006 se v okviru ERDF lahko financira in namenja sredstva za regionalne dejavnosti, ki se navezujejo na raziskave in razvoj, za razvoj informacijske družbe (e – evropske regije) ter za spodbujanje regionalne identitete in trajnostnega razvoja. V okviru ESF in FIGG ravnata tako obstaja možnost za financiranje dejavnosti na področju zaposlovanja in izobraževanja (Working for the regions, 2001).

Zaradi potrebe po sodelovanju regionalnih in lokalnih oblasti pri procesih odločanja v EU je bil z Maastrichtsko pogodbo ustanovljen *Odbor regij*, kot svetovalni organ, sestavljen iz predstavnikov regionalnih in lokalnih teles. Odločitev o vzpostavitvi regionalnega sveta je bila v Evropski komisiji sprejeta že leta 1988, s tem svetom pa naj bi se Evropska komisija posvetovala glede vseh vprašanj, ki imajo vpliv na regionalni razvoj, in glede vseh zakonodajnih pobud, povezanih z regionalno politiko EU (Saether et al., 1995, str. 98).

Mnoge odločitve, ki jih sprejme EU, imajo neposredne posledice za različne regije znotraj EU. To se nanaša tako na uporabo sredstev iz strukturnih skladov kot tudi na kulturne zadeve. Odbor regij ima dve nalogi: zastopati interese regij in njihovih prebivalcev ter zagotavljati, da se informacije, ki se nanašajo na politiko EU, posredujejo neposredno regijam. Kadar se kakšna odločitev EU nanaša na interese regij (izobraževanje, zdravstveno varstvo, kultura),

morata Evropska komisija ali Svet EU povprašati Odbor regij za mnenje. Svet EU ali Evropska komisija se lahko posvetujeta z Odborom regij kadar koli menita, da je to potrebno. Odbor lahko tudi sam daje mnenja glede drugih političnih vprašanj, ki zadevajo interese lokalnih ali regionalnih organov. Odbor regij sestavlja 222 članov, ki zastopajo regionalne in lokalne organe znotraj EU. Člane odbora imenuje Svet EU za mandat, ki traja štiri leta. Člani Odbora regij so pogosto predsedniki regionalnih skupnosti, župani mest ali pa predsedujoči mestnih oziroma okrožnih svetov (Kruschitz, 1998, str. 24).

2.3.3. Predpristopna pomoč

Predpristopna pomoč je instrument EU, namenjen učinkovitejšemu in lažjemu izvajanju priprav držav kandidatk iz srednje in vzhodne Evrope za priključitev v EU. Je del predpristopne strategije, ki je usmerjena na specifične potrebe vsake države kandidatke, ki se pripravlja na članstvo v EU.

Predpristopna strategija ima dve nalogi (Marcou, 2002, str. 13):

- zbrati vse oblike pomoči znotraj enotnega okvira, ki se imenuje pristopno partnerstvo, za vsako državo posebej na podlagi jasno določenega programa in prednostnih nalog priprave na članstvo
- seznaniti države kandidatke s politiko EU in procedurami, ki povečujejo njihovo udeležbo v programih EU.

V času priprav novih držav na vstop v EU je Evropska komisija za obdobje 2000 – 2006 oblikovala določene pomoči državam pri vključevanju v EU (Aljančič, Bogdanovič, 1999, str. 9):

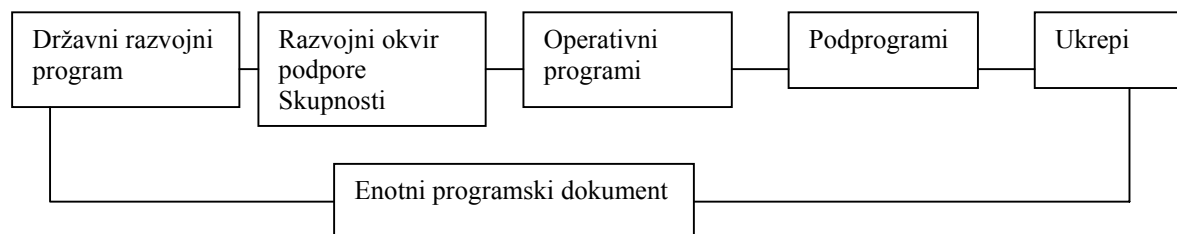
- PHARE program, ki je usmerjen v dva cilja: okrepitev administrativnih in sodnih kapacitet ter v investicije povezane z uresničevanjem prevzemanja pravnega reda EU.
- ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre – Accession) je instrument, ki je namenjen izvedbi projektov v okolje in transportni sektor. Deloval bo po usmeritvah kohezijskega sklada. Izvajanje instrumenta bo potekalo v vseh desetih državah, ki se pripravljajo na vstop v EU. Obsegal pa bo pomoč v višini okoli 1.000 mio EUR.
- SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) je instrument, ki je namenjen kmetijstvu in razvoju podeželja. Njegov glavni namen je prispevati k uveljavljanju pravnega reda EU na področju CAP in podpreti izvajanje ukrepov za razvoj podeželja. Preko sklada EAGGF bo letno na voljo okoli 520 mio EUR.

2.4. DOKUMENTI DOLGOROČNEGA NAČRTOVANJA

Izvajanje regionalne politike v EU poteka na podlagi dokumentov, zato je za lažje razumevanje prikazana njihova hierarhija. Ti dokumenti so osnova za nadzor izvajanja in uresničevanja določenih ciljev, torej za izvajanje monitoringa. Potrebno je vedeti, da obstaja razlika pri sestavi dokumentov, če je članica kot celota določena pod cilj 1, ali če je razdeljena

po regijah, ki so razvrščene po različnih ciljih. Vsi ti dokumenti (glej sliko 1) so postavljeni za daljše časovno obdobje in predstavljajo osnovo za dolgoročno proračunsko načrtovanje EU (Aljančič, Bogdanovič, 1999, str. 20).

Slika 1: Hierarhija dokumentov dolgoročnega načrtovanja

Vir: Aljančič, Bogdanovič, 1999, str. 25.

Državni razvojni program – DRP (National Development Plan, NDP) morajo v okviru programskega načrtovanja za prednostna cilja 1 in 3 države članice izdelati, ne glede na to, ali gre za pomoči v obliki operativnih programov (Operational Programme) ali enotnih programskih dokumentov – EPD (Single Programming Document, SPD). Ta mora na podlagi situacijske analize enega od prednostnih ciljev oblikovati razvojne zahteve, ki zajemajo predvideno strategijo, prioritete ter njihove specifične cilje in potrebna finančna sredstva. Preden se načrt predloži Evropski komisiji, ga je potrebno posredovati partnerjem, ki podajo svoje stališče. DRP, imenovan tudi načrt, je nacionalni dokument, ki zajema pristop strukturne politike za celotno finančno obdobje in ki ga izvajajo pristojne oblasti. Ta je osnova za nadaljnja partnerska usklajevanja s Evropsko komisijo, ki posreduje informacije o tem, v kakšni meri je načrt usklajen s prioritetami EU in kako se odraža v pomoči, ki jo Evropska komisija odobri.

Razvojni okvir podpore Skupnosti (Community Support Framework, CSF) je načrt, ki za določeno obdobje opredeljuje vsebinske in finančne okvirne pogoje za pomoči iz strukturnih skladov v državi članici oziroma na nekem področju, za katere je treba izdelati operativne programe. Razvojni okvir podpore Skupnosti izdelata Evropska komisija na podlagi načrta, ki ga predloži država članica in z njim predstavi strategijo regionalnega razvoja. Ta zajema zastavljeno strategijo in vsebinske prioritete uporabe strukturnih skladov ter indikativni finančni načrt. V soglasju z državo članico odobri dokument Evropska komisija in dokument postane osnova za izvajanje dolgoročne razvojne politike. Osnova za določitev prioritete je strategija razvoja države dopolnjena s finančnimi ocenami programov in napovedmi pozitivnih rezultatov na razvoj, ki pokažejo teža problema, finančne zmožnosti članice, pomembnost izvedbe ukrepov za celotno EU in kolikšna sredstva so potrebna za uresničitev načrtov. Prioritete se morajo določiti tako, da zadostijo določenim kriterijem. Na primer lokalni in ruralni razvoj, medregijsko sodelovanje, industrijsko prilagajanje in konkurenčnost, sistem izobraževanja, poklicnega usposabljanja in podpora za zaposlovanje.

Operativni programi so dejanski programi, ki opisujejo načrtovani razvoj posameznega resorja, na primer kmetijski in socialni razvoj. Ti dokumenti se potem razčlenijo v podprograme (Sub – Programe). Podprogrami predstavljajo načrt posameznega dela v resorju, na primer razvoj malih in srednjih podjetij in usposabljanje brezposelnih. Najmanjši del v operativnih programih so ukrepi (Measures). V njih je postavljena finančna konstrukcija za ukrep in odgovorni za izvajanje. Ukrepi so torej naloge, ki jih bo članica izvajala, da bo dosegla razvojne cilje, hkrati pa so osnovno merilo za spremljanje in nadzor izvajanje programov.

EPD ima enako vlogo kot razvojni okvir podpore Skupnosti, le da ta dokument sestavijo članice, katerih udeležba v sredstvih EU znaša zgolj 1 mrd EUR ali manj. Z njim se postavljajo prioritete za razvoj celotnega ozemlja in ni razdeljen na posamezne sektorske programe. V njem se predstavi razvojni načrt, ki vključuje vse politike dolgoročnega razvoja.

3. IRSKA

3.1. PREDSTAVITEV GOSPODARSKE SLIKE IRSKE

Zlata doba evropskega gospodarstva, ki je trajala od konca druge svetovne vojne pa vse do prve naftne krize v začetku sedemdesetih, je bilo obdobje gospodarske rasti brez primere. V tem obdobju so predvsem najmanj razvite države imele najvišje stopnje gospodarske rasti, gospodarska rast bolj razvitih držav kot so Švica, Švedska in Velika Britanija pa je bila nižja. Edina izjema med manj razvitimi državami je Irska. Kombinacija slabih poslovnih odločitev in neučinkovitost institucij, je glavni razlog za nižjo gospodarsko rast v primerjavi z ostalimi manj razvitimi državami (Portugalska, Španija) (Barry, Crafts, 1999, str. 39).

Priključitev k Evropski gospodarski skupnosti leta 1973 je bilo za Irsko odločilnega pomena, saj so se tako odprli globalni ekonomiji in tako zmanjšali gospodarsko odvisnost od Velike Britanije. Od takrat se je velikost irskega izvoza v druge države povečala od 45 na 76 %. Dober dokaz velike preobrazbe irskega gospodarstva je tudi, kako z lahkoto je Irska leta 1999 zadovoljila Maastrichtske kriterije za vstop v EMU (Ireland – Economic Profile, 2002, str. 5).

Zlata doba irskega gospodarstva je nastopila v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja. Irska gospodarska rast je bila v primerjavi z vsemi članicami EU najvišja, in sicer trikrat višja od povprečja v državah EU. Ekonomski kazalec, ki najbolj izrazito pokaže spremembe v irskem gospodarstvu, je rast BDP. Konec leta 2001 je ta dosegel 115,4 mrd EUR. BDP na prebivalca (3,9 milijonov prebivalcev) pa je znašal 29.590 EUR, oziroma skoraj 130 % povprečja v državah EU in več kot v večini držav, razen na Danskem in Luksemburgu. To je v popolnem nasprotju z rastjo BDP v osemdesetih letih, saj je takrat BDP na prebivalca Irske znašal le 65 % povprečja držav Evropske Skupnosti (Ireland – Economic Profile, 2002, str. 1).

Tabela 6 primerja rast irskega gospodarstva v obdobju 1997 – 2001 s povprečno rastjo držav OECD in EU ter drugimi izbranimi državami EU. Iz tabele lahko razberemo, da je povprečna letna rast na Irskem skoraj štirikrat višja od povprečja EU in trikrat višja od povprečja v OECD. Irška gospodarska rast ni najvišja le v povprečju petih let, ampak tudi vsako leto posebej.

Tabela 6: Letna rast BDP v letih 1997 – 2001

Irška	OECD	EU	Finska	Španija	Nizozemska	Švedska	VB	Nemčija
9,7 %	3,2 %	2,6 %	4,4 %	3,9 %	3,3 %	3,0 %	2,7 %	1,8 %

Vir: Ireland – Economic Profile, 2002, str. 2.

Preobrazba irskega gospodarstva v devetdesetih je rezultat mnogih dejavnikov. Med najpomembnejšimi so predvsem ugodne demografske razmere, saj imajo mlado in dinamično populacijo, izdatne tuje investicije, prejeta sredstva strukturnih in kohezijskih skladov EU, strokovna in inovativna vladna politika, dobro sodelovanje med vlado, industrijo, kmetijstvom, sindikati ter predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti, odprtost za mednarodno menjavo in nove ideje ter poudarek na izobraževanju in tehnoloških inovacijah.

3.2. LOKALNA SAMOUPRAVA NA IRSKEM

Lokalna samouprava na Irskem ima dolgo tradicijo, saj je bil prvi Zakon o lokalni samoupravi (Local Government (Ireland) Act) sprejet že leta 1898. Zakon je dal Irski sistem lokalne samouprave, ki temelji na britanskem modelu, ki je sestavljen iz okrožij, urbaniziranih mestnih korporacij in vaških okrožnih svetov (ti so bili ukinjeni leta 1925).

Danes je lokalna samouprava na Irskem sestavljena iz številnih lokalnih in regionalnih organov na treh ravneh (Žagar et al., 2002, str. 10):

- *raven pod okrožji (sub – county level)*, ki ima celo vrsto različnih nalog in pristojnosti, deli se na 5 urbaniziranih mestnih korporacij (borough corporation), 49 urbanih okrožnih svetov (urban district council) in 26 krajevnih pooblaščenec (town commissioner)
- *raven okrožij/mest (county/city level)*, ki je glavni nosilec izvajanja javnih služb, obsega 29 okrožij (county council) in 5 mestnih (county – borough (city) corporation)
- *regionalna raven (regional level)*, kjer je oblikovanih 8 regionalnih uprav (Regional Authority).

Leta 1990 se je irska vlada odločila, na pobudo posameznikov in organizacij, izvesti reformo lokalne samouprave. Odločili so se, da okrožja ostajajo glavna raven lokalne samouprave in da še naprej ostajajo glavni nosilci izvajanja javnih služb. Poleg tega pa so ustanovili še osem regionalnih uprav (glej priloga, slika 2), ki so sestavljene iz okrožij. Njihova funkcija je usklajevanje aktivnosti nižjih nivojev lokalne samouprave, kot so okrožja in mestna okrožja, obenem pa opravljajo nadzor nad porabo sredstev iz evropskih strukturnih skladov. Te regionalne uprave so telesa, sestavljena iz posameznikov, ki prihajajo tako iz posameznih

okrožij kot urbaniziranih mestnih korporacij in torej nimajo lastnih, neposredno voljenih članov. Število prebivalcev in predstavnikov posamezne regionalne uprave je prikazano v tabeli 7. Izvoljenih je 220 članov. Notranja struktura vsake od osmih regionalnih uprav je sestavljena iz dveh odborov in sicer odbora za splošne zadeve ter odbora za zadeve s področja EU (O'Donnell, 1994, str. 68).

Poleg usklajevanja aktivnosti lokalne samouprave na nižjih nivojih in nadzora nad sredstvi EU, opravljajo regionalne uprave tudi druge naloge. Pomagajo pospeševati skladnost in združljivost programov, načrtov, politik, predlogov in ciljev vlade ali ministrov. S svojim delom želijo razvijati pripadnost določeni regiji in usmeriti pozornost na namen ter posledice njihovega delovanja. Poskušajo pravilno oceniti razvojne potrebe in sposobnost regij, da te zahteve izpolnijo. Oceniti morajo razvojne plane lokalnih oblasti v pripadajoči regiji, jih primerjati in uskladiti na regionalni ravni. Pripravljeni morajo regionalna poročila (Regional Report) najmanj vsakih pet let. Pri izdelavi poročil se morajo posvetovati z lokalnimi oblastmi in drugimi, če se jim zdi potrebno (Naughton et al., 1999, str. 55).

Tabela 7: Regionalne uprave na Irskem

Regije	Okrožja in urbanizirane mestne korporacije	Prebivalci 1991	Predstavniki
Border	Denegal, Leitrim, Louth, Cavan, Monaghan, Sligo	402.987	37
West	Galway City in County, Mayo, Roscommon	342.974	26
Mid West	Clare, Limerick City in County, Tipperary North Riding	310.728	26
South West	Cork City in County, Kerry County	532.263	23
South East	Carlow, Kilkenny, Waterford City in County, Tipperary South Riding, Wexford	383.188	35
Midland	Laois, Longford, Offaly, Westmeath	202.984	23
Mid East	Kildare, Meath, Wicklow	325.291	21
Dublin	Fingal, South Dublin, Dun Laoghaire/Rathdown, Dublin City	1.025.304	29
Skupaj	Republika Irška	3.525.719	220

Vir: Naughton et al., 1999, str. 55.

S prenovo regionalne politike EU za obdobje 2000 – 2006 sta se Irška in EU dogovorili, da bosta razdelili Irsko na dve regionalni skupščini (Regional Assembly). Regionalni skupščini (glej priloga, slika 3) sta bili ustanovljeni leta 1999 iz že obstoječih osmih regionalnih uprav (Local Government in Ireland, 2003):

- The Border Midlands and Western Region (BMW)
- The Southern – Eastern Region (S&E).

Obe imata veliko vlogo pri izvajanju DRP in dveh regionalnih razvojnih programov. Poleg tega, da delujeta kot poslovodna organa (Managing Authority), sta tudi zastopani v odboru za

spremljanje in nadzor (Monitoring Committee). Regionalne uprave (na ravni NUTS 3) podpirajo regionalni skupščini (na ravni NUTS 2), ko opravljata vlogo poslovnega organa. Vsaka regionalna uprava ima usklajevalni svet (Operational Committee), ki je sestavljen iz izvoljenih predstavnikov na lokalni ravni, predstavnikov države na nacionalni ravni, socialnih partnerjev in svetovalcev Evropske komisije. Usklajevalni svet je odgovoren za izvajanje in nadzor aktivnosti na področju strukturne politike EU (Callanan, 2000, str. 8).

Tabela 8: Demografska statistika Irske leta 1996

	Država	BMW regija	S&E regija
Prebivalci	3.626.000	27%	73%
Velikost (km ²)	68.895	32.281	36.414
Mesto: podeželje	58 % : 42 %	32 % : 68 %	68 % : 32 %
Gostota prebivalstva/km ²	53	30	73
Velika mestna središča	5	1	4
Mesta z več kot 10.000 prebivalci	23	7	16
Mesta s 5.000 – 10.000 prebivalci	26	8	18

Vir: National Development Plan 2000 – 2006, str. 40.

3.2.1. Pristojnosti in financiranje

Število nalog, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti, je na Irskem precej manjše kot v nekaterih drugih državah EU. Javne službe, kot so zdravstvo, šolstvo in varnost, socialne zadeve, kultura itd., ki so v državah članicah običajno dodeljene različnim nivojem lokalne samouprave, so tu v rokah centralne državne oblasti. Lokalne skupnosti imajo pristojnosti le na dveh področjih, in sicer so odgovorne za planiranje in razvoj ter okoljevarstveno politiko in nadzor (Loughlin, 1998, str. 154). Ti dve področji pokrivata odgovornost za stanovanja in zgradbe (ocena stanovanjskih potreb, zagotavljanje zadostnega števila stanovanj), cestni prevoz in varnost (vzdrževanje prometne infrastrukture, registracija in obdavčenje motornih vozil), vodno oskrbo in kanalizacijski sistem (oskrba z vodo, kakovost vode, ravnanje z odpadnimi vodami), razvojne spodbude in nadzor (politika prostorskega planiranja in nadzora), varstvo okolja (ravnanje z odpadki, nadzor onesnaževanja), šport in zabavo (rekreacijski centri, parki, kopališča) in še določene storitve, ki so povezane s kmetijstvom, izobraževanjem, zdravstvom in socialnim skrbstvom (Local Government Overview, 2003).

V centraliziranem irskem sistemu večino funkcij opravlja centralna vlada, delež porabe lokalnih ravni pa je le 5 %. Zaradi visoke stopnje centraliziranosti so glavni finančni viri lokalnih skupnosti transferji (43 %) in takse za opravljene storitve (32 %). Poleg tega občine pobirajo davek od tistih nepremičnin, ki se uporabljajo za opravljanje pridobitne dejavnosti. Ta davek je tudi edini davčni prihodek. Splošne transferje in finančne izravnave občine svobodno porabljajo. V drugi polovici osemdesetih let se je delež transferjev začel zniževati, njihov glavni namen pa je običajno finančna izravnava. Pridobivanje sredstev iz naslova

finančne izravnave ni natančno opredeljeno, saj na nivoju države ni oblikovanih shem za razdelitev, deleži pa so skoraj nespremenjeni od leta 1977. Precej velik delež zavzemajo takse in pristojbine, ki so v glavnem povezane z opravljanjem storitev. Problem taks je, da njihova višina ni omejena, kar pomeni, da se med posameznimi lokalnimi skupnostmi precej razlikujejo in niso povezane s kakovostjo izvajanja storitev. Od leta 1988 je glavni vir za sofinanciranje kapitalskih naložb na lokalni ravni zadolževanje, kar je posledica tega, da je država ustanovila posojilni sklad za lokalne ravni. Kapitalske naložbe so bile pred tem sofinancirane s pomočjo dodeljenih transferjev. Glavni vir posojil je država (70 %), prejeta sredstva iz strukturnih in kohezijskih skladov EU, predvsem za gradnjo cest in okoljevarstvene infrastrukture. Za ta sredstva kandidira država, ki jih potem deli lokalnim skupnostim. Kratkoročno se lokalne ravni lahko zadolžijo tudi pri poslovnih bankah. Vsako zadolževanje je pod strogim nadzorom države, saj je vsakič potrebno pridobiti soglasje, za kršitelje pa so predvidene kazni (Žagar et al., 2002, str. 15).

3.2.2. Kritika irske lokalne samouprave

Slabosti irske lokalne samouprave so v nezmožnosti povečevanja lastnih sredstev, omejenih pristojnostih in majhnem številu predstavnikov na prebivalca. Zato je bila Irska deležna velikih kritik in vladna poročila so namigovala na spremembe, vendar je Irska za razliko od drugih evropskih držav šele v zadnjih letih začela spreminjati administrativni sistem. Irska je skoraj edina država, ki ni spremenila sistema lokalne samouprave od druge svetovne vojne. Območje na jugu Irske je najbolj centralizirano območje v državah zahodne in srednje Evrope, saj so 1,5 krat bolj centralizirani kot je evropska norma in 3 krat bolj kot najbolj decentralizirana in vodilna država v razvoju lokalne demokracije, Danska. Za irski sistem lokalne samouprave je značilen klientilizem. Posredovanje med centralno in lokalno oblastjo je bilo večinoma preko osebnih kontaktov in poznanstev politikov, ki so sodelovali v političnih procesih na nacionalni in lokalni ravni. Najpomembnejša naloga politikov je varovanje osebnih ali teritorialnih interesov. Lokalne oblasti niso sposobne imeti razvojne vloge brez negativnih socialnih posledic. Vse pristojnosti, ki so jih imele so postale neuporabne in niso sposobne zmanjševati socialne in ekonomske zaostalosti (Loughlin, 1998, str. 157 – 159).

3.3. IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE

V EU zaradi razlik v politični in administrativni ureditvi prihaja tudi do razlik v izvajanju regionalne politike. Če jih poizkušamo določiti, se kažejo v treh različnih oblikah (Aljančič, Bogdanovič, 1999, str. 44):

- a) *medsektorski model*: notranje administrativna decentralizacija v državah, kot je Finska in Portugalska, se oblikuje s pomočjo regionalno administrativnih teles na podlagi iniciative državnega aparata. Nove oblike organiziranja državnih služb, ki se ukvarjajo z regionalnim razvojem, delujejo kot koordinatorji dela med ministrstvi. Te oblike imajo

sektorski značaj in določeno stopnjo sodelovanja lokalne in regionalne ravni pri delovanju. Za ta model se večkrat pokaže potreba po ustanovitvi dodatnih vmesnih regionalnih enot za učinkovito delovanje, ker poteka izvajanje regionalne politike preko nacionalne ravni direktno na lokalno raven.

- b) *federalni model*: model kooperacije s federalno strukturo v državah, kot sta Španija in Nemčija. Federalna ureditev, ki omogoča izvajanje regionalne politike na deželni ravni. Ker ima vsaka dežela lastno politično in administrativno telo, je sama odgovorna za izvajanje za razvoj dežele. Pri tem modelu ima pomembno vlogo politični motiv na državnem nivoju.
- c) *prenosni (devolutionary) model*: model, ki je značilen za Irsko, vendar šele v zadnjem obdobju. Regionalni razvoj je prepuščen interesnim skupinam, ki so radikalno povezane v avtonomna združenja lokalnih teles. Pristojnosti iz centralnih vladnih oblasti se prenašajo na regionalne oblasti. V tem modelu se postopek odločanja lahko oblikuje zelo avtonomno na nižjih ravneh.

3.3.1. Planiranje na lokalni, regionalni in državni ravni

Planiranje na lokalni ravni se je začelo s sprejetjem Zakona o lokalni samoupravi (planiranje in razvoj) (Local Government Act (Planning and Development)) leta 1963. Irsko je od leta 1958 naprej, z različnimi programi, poskušala ujeti ekonomski in socialni razvoj drugih evropskih držav. Ti programi niso bili vezani le na razvoj industrije, ampak tudi spremembo politično – administrativnega sistema, vključno s regionalizacijo, v smislu regionalnega planiranja od zgoraj navzdol (top – down approach). Ekonomski razvoj v šestdesetih letih je temeljil na ideji, da se določi regija oziroma mesto kot center rasti, v katerega se vlagajo sredstva in kamor se koncentrira kapital, v pričakovanju, da se bo ta rast razširila tudi na okoliš. Leta 1963 je bil sprejet zakon, ki je spremenil sistem planiranja. Planiranje je postala naloga lokalnih oblasti. V tistem obdobju so ustanovili tudi regionalne razvojne organizacije (Regional Development Organization, RDO), vendar so kljub temu okrožja ohranila glavno vlogo pri odločanju. Zgoraj omenjeni zakon določa, da morajo vsi lokalni organi, razen krajevnih pooblaščenec, sestaviti razvojni plan vsaj vsake pet let. Slikovni prikaz obveznosti posameznih organov na lokalni ravni je prikazan v prilogi, slika 4. Razvojni plan je najpomembnejši instrument, ki je na razpolago lokalnim oblastem. Njegov namen je podpirati in pospeševati razvoj, ohranjati in varovati okolje in izboljšati rabo naravnih virov. Razvojni plan mora vsebovati določene cilje, ki so podprti z zemljevidi. V urbanih območjih so glavni cilji optimalna raba zemljišč, primerne in varne ceste ter razvoj slabše razvitih in oddaljenih območij, ruralnih predelov pa še preskrba s čisto vodo in kanalizacijskim sistemom (Loughlin, 1999, str. 151).

Planiranja na regionalni ravni ne poznajo do leta 1994, ko so morali pripraviti regionalne programe kot sestavne dele DRP 1994 – 1999. Shema poenostavljenega diagrama priprave in odobritve DRP je prikazana v prilogi, slika 5. Vendar ti programi niso imeli individualne vloge, niti vpliva na lokalno planiranje. Kljub temu da so nekatere državne institucije do neke mere regionalizirale svoje aktivnosti, je bilo zelo malo horizontalne koordinacije na regionalni

ravni. Z Zakonom o lokalni samoupravi iz leta 1991 so morale regionalne uprave začeti pripravljati regionalna poročila in to predstavlja začetek povezav aktivnosti posameznih razvojnih agencij v državi. Poleg tega so z Vladnim programom o prenovi (A Government of Renewal) razširili pristojnosti in naloge regionalnih uprav (Loughlin, 1999, str. 152).

Na podlagi tega dokumenta so leta 2000 sprejeli Zakon o planiranju in razvoju (Planning and Development Act) in določili novo nalogo regionalnim upravam. Pripraviti morajo regionalne razvojne strategije (Regional Development Strategy) in pri tem upoštevati prednosti in slabosti posamezne regije ter pripraviti primerne cilje in strategije. Regionalna razvojna strategija je lahko narejena za celotno regijo ali pa samo njen del. Obdobje ne sme biti krajše od 12 in ne daljše od 20 let. Regionalna uprava mora regionalno razvojno strategijo uskladiti z lokalnimi razvojnimi plani (Local Government Ireland, 2003).

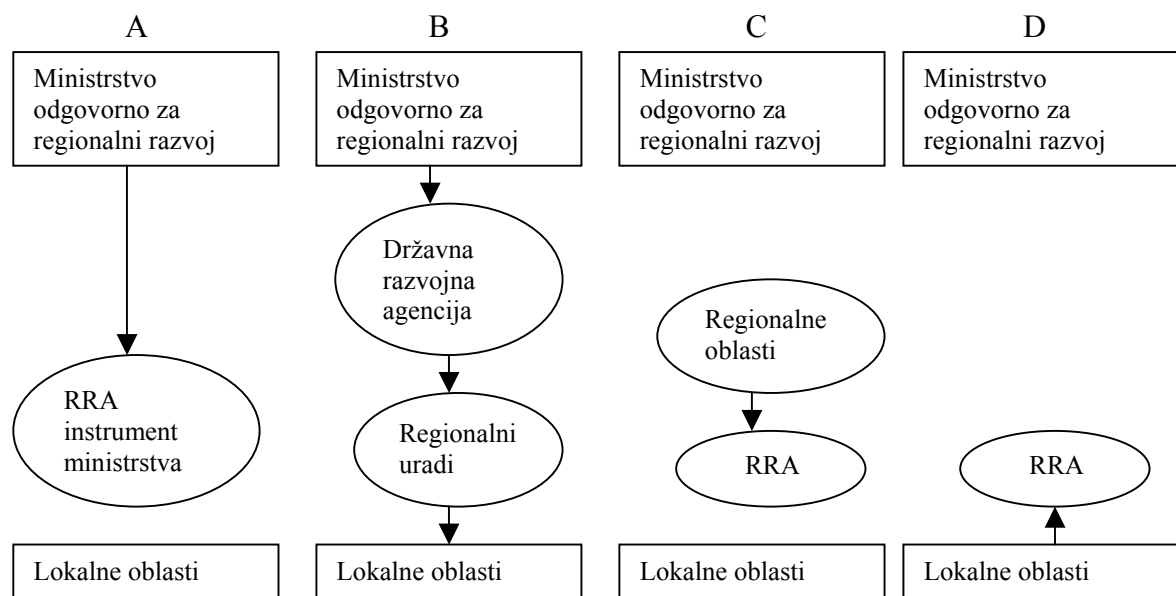
Z namenom doseči uravnotežen regionalni razvoj, ki je v skladu z osnovnimi načeli ohranjanja konkurenčnosti in trajnostnega razvoja je Irska vlada pooblastila Ministrstvo za okolje in lokalno samoupravo, naj pripravi državno prostorsko strategijo (National Spatial Strategy). Ministrstvo je pripravilo dokument leta 1999 in sicer za obdobje 2000 – 2020 in s tem je Irska začela uveljavljati planiranje tudi na državni ravni. Vsi ti dokumenti so pomembni, ker s tem država zagotavlja vzdržni razvoj in postopoma odpravlja slabosti dosedanjega spontanega in enostranskega razvoja v prostorskem, gospodarskem, socialnem in okoljskem pogledu (National Spatial Strategy 2000 – 2020, str. 5).

3.3.2. Državne, regionalne in lokalne razvojne institucije

Irska je dolgo časa centralizirano izvajala regionalno politiko, kar je posledica njene centralistične ureditve in sistema administracije. Skozi obdobja se je vedno večja pozornost posvečala nacionalnemu kot regionalnemu razvoju, kar je tudi posredno vplivalo na razvoj države. Sistem izvajanja politike je bil zelo centraliziran, kjer je administrativna ureditev izvajanja slonela na državnih agencijah (State Agency), ki so preko Ministrstva za podjetništvo in zaposlovanje (Department for Enterprise and Employment) izvajala industrijsko politiko.

V EU poleg različnih sistemov lokalne samouprave in različnega izvajanja regionalne politike, poznamo tudi regionalne razvojne agencije – RRA (Regional Development Agency, RDA), ki so nastale na različne načine. Posledično so se razvili štirje modeli predstavljeni v sliki 2.

Slika 2: Modeli RRA v EU

Vir: Boot et al., 2002, str. 25.

Pri modelu A so RRA instrument ministrstva odgovornega za regionalni razvoj. Tak primer je Shannon development na Irskem, kjer upravo agencije določi Ministrstvo za podjetništvo in zaposlovanje, ki se predhodno posvetujejo z Ministrstvom za finance (Department for Finance) in Ministrstvom za turizem in trgovino (Department for Trade and Tourism). Pri modelu B so regionalni uradi koordinirani s strani državne razvojne agencije (National Agency for Regional Development, NARD), ki je v pristojnosti ministrstva odgovornega za regionalni razvoj. Tak primer je Švedska, kjer je državna razvojna agencija NUTEK odgovorna za regionalni razvoj. Oba modela se uvrščata v “top down” sistem. Pri modelu C so RRA instrument regionalnih oblasti. Tipičen primer je Nizozemska, kjer imajo vodilno vlogo pri regionalnem razvoju province. Zadnji model D pa je rezultat iniciative lokalne samouprave, pogosto s sodelovanjem ostalih lokalnih in regionalnih organizacij. RRA pa so lahko tudi rezultat privatne iniciative. Takšne primere najdemo v večini evropskih držav. Modela C in D spadata v “bottom up” sistem (Boot et al., 2002, str. 27).

Irska izvaja regionalno politiko v večini na podjetniški ravni, zato ima veliko število predvsem državnih ali poldržavnih agencij (Semi – state Agency), ki pospešujejo razvoj podjetništva na lokalni in regionalni ravni. Zato so v tem poglavju podrobneje obravnavane razvojne institucije na lokalni in regionalni ravni, na državni pa le tiste, ki so povezane z razvojem industrije in podjetništva. Vse ostale institucije so obravnavane v prilogi, tabela 1, povezanost med vsemi institucijami pa v prilogi, slika 7.

Shannon Development je RRA, ki je odgovorna za razvoj Mid – West regije. Agencija je bila ustanovljena z zakonom iz leta 1959 The Shannon Free Airport Development Company Limited Act. Agencija je odgovorna za industrijski in turistični razvoj v regiji, za razvoj podeželja, promocijo in rast Shannon letališča. Shannon je mesto na zahodni irski obali, ki se je v preteklosti razvilo na podlagi zadnjega oskrbovanja letal z gorivom na poti v Ameriko.

Ko se je letalska tehnologija razvila, pa je mesto začelo izgubljati na pomenu. Zato so uvedli v tem mestu brezcarinsko cono, ki je še vedno privabljala potnike pred letom čez Atlantik. Tudi temu je bilo konec, ko je Irska leta 1973 vstopila v EU. Takrat so v Shannonu začelo resneje izvajati politiko razvoja regije. Pričel so razvijati turizem in tako uspeli zadržati letalske potnike za nekaj dni pred nadaljnjo potjo. Ustanovili so več podjetniških centrov, kjer so se razvila majhna podjetja. S temi centri se je povezala tudi univerza, ki je postala gonilo za razvoj. Nastal je tehnološki park poleg univerze, v neuspešnih velikih tovarnah pa so uredili prostore za pisarne manjših podjetij. Regija brez sredstev strukturnih skladov vsega tega ne bi dosegla (Shannon Development, 2003).

Njene pristojnosti na področju regionalnega razvoja so zelo ozko definirane in ne vključujejo odgovornosti za preskrbo storitev kot so infrastruktura ali katero drugo funkcijo v okviru planiranja. Za doseg ciljev mora sodelovati in usklajevati naloge z velikim številom interesnih skupin kot so lokalne oblasti, državnimi organi, privatnimi interesi, poleg tega pa morajo zadovoljiti veliko število nacionalnih programov in programov EU. Njihovi glavni viri sredstev prihajajo iz lastnih komercialnih dejavnosti in Oireachtas¹⁰ (Naughton et al., 1999, str. 108).

Udaras na Gaeltacht je RRA, ki pospešuje razvojne in kulturne aktivnosti v oddaljenih irsko govorečih območjih. Njihov namen je ekonomski razvoj v teh območjih, ohranitev in razširitev uporabe irskega jezika. Agencija ne deluje na enem območju, saj irsko govoreči živijo po vsej državi. Gaeltacht je razširjen po različnih okrožjih, leta 1991 so ocenili, da je irsko govorečih kar 83.268 prebivalcev (O'Donnell, 1994, str. 96).

Agencija je bila ustanovljena z zakonom leta 1979 (*Udaras na Gaeltacht Act*). Pri delovanju sodeluje z lokalnimi oblastmi, ministrstvi in še mnogimi drugimi državnimi agencijami. Agencija ima tudi pomembno vlogo pri izvajanju podprogramov EU in pobud Skupnosti kot je na primer LEADER+. Agenciji ni potrebno izdelovati planov kot lokalnim oblastem. Agencija dosega cilje s pomočjo promocije razvoja lokalnih virov in s privabljanjem tuje industrije, promocije razvoja regije na splošno in promocije različnih jezikovnih in kulturnih aktivnosti. Kot razvojna agencija deluje z mnogimi drugimi institucijami kot je Agencija za pospeševanje zaposlenosti (National Training and Employment Agency) in Okrožnimi razvojnimi združenji (County development Boards) (Naughton et al., 1999, str. 109).

Številne druge državne agencije imajo pristojnosti za razvoj na regionalni ravni in mnoge med njimi prejemajo sredstva strukturnih skladov. Takšne agencije so Regionalne turistične organizacije (Regional Tourism Organisation), Regionalno ribiško združenje (Regional Fisheries Board), Pristaniške oblasti (Harbour Authority) in druge. Irska ima sedem Regionalnih turističnih organizacij, ki jih je ustanovilo Irsko turistično združenje (Irish Tourist Board) leta 1964 z namenom decentralizirati turističen razvoj in promocijo. Vsaka organizacija je povezana z lokalnimi oblastmi in drugimi za turizem pomembnimi skupinami.

¹⁰ Nacionalni parlament (National Parliament).

Glavne naloge organizacij so pospeševati turizem v posamezni regiji, ponujati usluge turistom z mrežo turističnih agencij, investirati v turistične objekte, povečevati ekološko zavest in nadzorovati ekološke standarde. Regionalne turistične organizacije ohranjajo močne vezi z lokalnimi oblastmi v regiji. Pomembno odgovornost za ribiški sektor ima sedem Regionalnih ribiških združenj. Odgovorna so za planiranje in izvajanje razvoja rečnega ribištva in imajo posvetovalni status pri pripravi planov za ohranjanje čistih voda. Tehnično, strokovno in finančno pomoč Ribiškim združenjem ponuja Centralno ribiško združenje (Central Fisheries Board). Na regionalni ravni deluje še dvaintrideset Pristaniških oblasti, ki so odgovorne za gradnjo, rekonstrukcijo, razširjanje ali preselitev pristaniških naprav, pristanišč, skladišč, pomolov, pristaniških nasipov in železnice v pristanišču. Poleg teh pa še čiščenje, poglobitev pristanišč, lažji dostop in odstranjevanje odvečnega materiala. Irsko gozdarsko združenje (Irish Forestry Board) ima na regionalni ravni sedem uradov, ki prejemajo sredstva iz strukturnih skladov za ohranjanje gozdov in pomoč pri razvoju konkurenčne gozdarske industrije (Naughton et al., 1999, str. 111 – 126).

Da bi vzpodbudili inovativnost domačih podjetij skušajo z ukrepi spodbuditi konkurenčnost domačih podjetij, izboljšati usposobljenost zaposlenih v podjetjih in izboljšati merjenje učinkovitosti izdatkov za raziskave in razvoj (Jaklič, 1999, str. 122). Za podporo je zadolžena predvsem institucija, ki ima najpomembnejšo vlogo pri industrijskem razvoju, to je Agencija za razvoj industrije (Industrial Development Agency – IDA). V letu 1993 se je z Zakonom o razvoju industrije (Industrial Development Act) razdelilo pristojnosti agencije v tri področja (IDA Ireland, 2002):

- a) Forfas, ki je kot politično svetovalno telo in administrativni koordinator prevzel nalogo spodbujanja razvoja podjetništva, tehnološkega napredka in znanosti. Preko njega poteka izvajanje politike države na področju tehnološkega razvoja in promocije podjetništva.
- b) IDA Ireland še vedno opravlja pretekle naloge, kot so omogočanje povezovanja s tujimi podjetji, ki žele investirati na Irskem. Predvsem se zavzema za internacionalne mobilne projekte, ki predstavljajo konkurenčnost Irske navzven.
- c) Forbairt je bil ustanovljen z namenom pospeševanja razvoja v industrijsko zaostalih območjih, za podporo tehnološkim programom in programom podjetništva.

Za pomoč domačim podjetjem je predvsem pomembna vloga Forbairta, saj na enem mestu ponuja podjetjem pridobitev vsega potrebnega na področju raziskav in razvoja. Glavne dejavnosti Forbairta z vidika raziskav in razvoja so: investicije, spodbujanje sodelovanja med raziskovalnimi organizacijami in podjetji, prenos tehnologije, izobraževanja in svetovanje, spodbujanje sodelovanja med podjetji, programi v kritičnih tehnologijah ter spodbujanje znanosti in inovativnosti. IDA ima postavljeno mrežo agencij po regionalnih upravah in jim poleg zgornjih pristojnosti, tudi svetuje o monetarni, fiskalni in proračunski politiki države. Irska je za financiranje tehnološkega razvoja za obdobje 1994 – 1999 (po cenah iz leta 1996) od strukturnih skladov prejela 361,7 mio EUR, kar je 61 % vseh sredstev namenjenih za tehnološki razvoj (8th Annual Report on the Structural Funds, 1996, str. 23).

Za spodbujanje in podporo podjetništva na lokalni ravni, je vlada ustanovila 35 Okrožnih podjetniških združenj (County Enterprise Board). Nastala so predvsem v pomoč projektom za spodbujanje razvoja malih in srednjih podjetij. Ta združenja sestavljajo predstavniki lokalnih oblasti, predstavniki državnih agencij, podjetnikov, kmetov, trgovine in drugih interesnih združenj. Pomoč združenj se izvaja preko različnih aktivnosti, kot so dodelitev pomoči posameznikom in lokalnim skupinam, ki pripravljajo programe za izboljšanje podjetniških razmer ter vplivajo na alokacijo sredstev EU, namenjenih malim podjetjem. Globalna podpora EU (EU Global Grant) za lokalni razvoj pa se izvaja preko podjetja Area Development Management Ltd. (ADM), katerega cilj je pospeševanje integriranega lokalnega razvoja. ADM je glavni vir sredstev Partnerskih združenj območij (Area Partnership Companies), ki skrbijo za izvajanje podprogramov EU, poleg tega pa jim nudi tehnično pomoč in ocenitev lokalnih strategij. Združenje financira Taoiseach¹¹ in Podjetniški sklad (Enterprise Trust) (Naughton et al., 1999, str. 116).

3.3.3. Prejeta sredstva EU

3.3.3.1. Obdobje od nastanka ERDF do leta 1988

Prava regionalna politika EU se začne z ustanovitvijo ERDF. Izdatki tega sklada so bili članicam dodeljeni na osnovi fiksnih kvot. Kvote so določili glede na naslednje štiri kriterije (Kuljaj, 2002, str. 10):

- povprečni BDP na prebivalca je moral biti nižji od povprečja EU
- podpirana regija je morala biti nadpovprečno odvisna od kmetijstva ali od industrije v zatonu
- prisotnost strukturne brezposelnosti in /ali visoke emigracije v regiji
- škodljiv vpliv drugih politik EU na regijo (npr. prosta trgovina).

EU ni imela nobene besede pri izbiri projektov, ki so jih morale predložiti vlade držav. Le-te so morale zgolj zagotoviti zadostno število tovrstnih projektov ter določeni del lastnih sredstev in sredstva EU so bila pridobljena (Jovanovič, 1997, str. 301). Irska je v obdobju do leta 1988 prejela skupno 1.301,88 mio ECU sredstev, od tega 144,01 mio ECU za programe, 1.156,88 mio ECU za projekte in 0,99 mio ECU za študije (Tsoukalis, 1993, str. 239).

3.3.3.2. Programsko obdobje 1989 – 1993

Pred obdobjem 2000 – 2006 je imela Irska za seboj že dve obdobji financiranja s strani EU za socialni in ekonomski razvoj. V teh dveh obdobjih je bila Irska v celoti pod ciljem 1 na ravni NUTS 2. Ekonomsko ozadje je bilo v teh dveh obdobjih popolnoma različno od današnjega. Dva glavna cilja v razvojnem okviru podpore Skupnosti 1989 – 1993 sta bila podpora ekonomskemu razvoju države in pospeševanje ekonomskega sodelovanja z EU. Dognani so

¹¹ Predsednik vlade (Prime minister).

bili trije ključni problemi, ki so pestili Irsko v tistem času. Država je takrat imela nizko rast BDP, naraščanje delovne sile in slabo razvito infrastrukturo (Gerald, 1999, str. 22).

Na podlagi zgornjih problemov so postavili glavne prioritete in investirali v kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja, industrijo in razvoj storitev, infrastrukturo in objekte (ceste, pristanišča, železnica, letališča), varovanje okolja in človeške vire. Kar 35 % vseh sredstev strukturnih skladov so namenili človeškim virom, 19 % v infrastrukturo, 17 % za kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja in 10 % za industrijo in razvoj storitev (The 1989 – 1993 Community Support Framework – Ireland, str. 16).

Pod razvojnim okvirom podpore Skupnosti za obdobje 1989 – 1993 so skupna sredstva za investiranje znašala 9,5 mrd EUR (v cenah iz leta 1994). V okviru tega zneska so strukturne pomoči znašale 4,2 mrd EUR. Inštitut za ekonomska in socialna raziskovanja (Economic and Social Research Institute, ESRI) je ocenil, da je kratkoročen vpliv skladov (1993), rast stopnje BDP za 2,5 odstotne točke oziroma 3,5 odstotne točke več kot, če teh sredstev ne bi prejeli. Poleg tega pa se je povečala zaposlenost za 30.000 in zmanjšal dolg države v BDP za 12 % (Callanan, 2000, str. 14).

Poleg vpliva strukturnih skladov na razvoj, pa je tudi široko sprejeto, da so vedno boljši odnosi med državo in socialnimi partnerji od leta 1987 naprej in zasledovanje dobro premišljene proračunske in ekonomske politike, ki je izpeljala transformacijo irske ekonomije v programskem obdobju 1989 – 1993 in se je nadaljevala v obdobje 1994 – 1999.

3.3.3.3. Programsko obdobje 1994 – 1999

Irska je bila v tem obdobju pod ciljem 1. DRP je osnoval vladno strategijo za uporabo sredstev strukturnih skladov za obdobje 1994 – 1999. Program je sestavila vlada z obsežno pomočjo in posvetovanji z regionalnimi upravami, ministri, socialnimi partnerji in drugimi. Program je bil predložen EU oktobra 1993. Za programsko obdobje 1994 – 1999 sta bila postavljena dva glavna cilja, in sicer zagotoviti dolgoročne cilje kot so povečati BDP, dolgoročno zaposlovanje, ponovno zaposliti tiste, ki so že dolgo nezaposleni in tiste, ki lahko to postanejo.

Investirali so v (National Development Plan 1994 – 1999, str. 13):

- okrepitev proizvodnih možnosti države
- povečanje konkurenčnosti države s pomočjo investicij v ekonomsko infrastrukturo
- razvijanje strokovnih znanj in sposobnosti delovne sile
- izkoriščanje lokalnih potencialov.

Na podlagi zgornjih ciljev so oblikovali devet operativnih programov, ki so bili sprejeti na podlagi pogajanj med irsko vlado in Evropsko komisijo (glej tabelo 9). ERDF je financiral 45 %, ESF 35 %, FIFG 19 % in EAGGF 1 % irskega razvojnega okvira podpore Skupnosti.

Različna ministrstva so zadolžena za upravljanje sredstev različnih strukturnih in kohezijskih skladov. Finančno ministrstvo (Department for Finance) je zadolženo za sredstva ERDF in kohezijskega sklada, Ministrstvo za podjetništvo in zaposlovanje za sredstva ESF, za sredstva EAGGF Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (Department for Agriculture, Food and Forestry) in za sredstva FIFG Ministrstvo za pomorstvo (Department for Marine).

Tabela 9: Razdelitev sredstev namenjenih devetim operativnim programom

Operativni program	Razvojni okvir podpore Skupnosti v mio EUR	Strukturni skladi v mio EUR	Udeležba skladov
Prioriteta 1 – sektor industrije			
1. razvoj industrije	2.861	1.029	ERDF, ESF, EAGGF
2. kmetijstvo, gozdarstvo in podeželje	1.767	945	EDF, ESF
3. turizem	806	456	FIFG, ERDF, ESF
4. ribištvo	177	78	ERDF, ESF
Prioriteta 2 – ekonomska infrastruktura			
5. okoljevarstvo	126	78	ERDF
6. infrastruktura (telekomunikacije, energetika, pošta) in bolnišnica Tallaght	234+103	70+39	ERDF
7. transport	1.406	888	ERDF
Prioriteta 3 – človeški viri			
8. človeški viri (izobraževanje, zaposlovanje)	2.362	1.732	ESF, ERDF
Prioriteta 4 – lokalni razvoj mest in podeželja			
9. razvoj mest in podeželja, ustanovitev Okrožnih podjetniških združenj	420	257	ERDF, ESF, EAGGF
Tehnična pomoč	13	10	
Skupaj	10.383	5.620	

Vir: National Development Plan 1994 – 1999, str. 35.

Celotna sredstva kohezijskega sklada, ki so bila namenjena štirim državam so znašala za to obdobje 16,7 mio EUR. Irska je prejela 9 % teh sredstev, to je okrog 1,5 mio EUR (glej tabelo 10). Distribucija sredstev je bila predvsem odvisna od stopnje BDP na prebivalca, razvitosti transportne infrastrukture in okoljske politike. Od leta 1993 je bilo na Irskem odobrenih več kot 100 projektov (Callanan, 2000, str. 16).

Tabela 10: Sredstva namenjena kohezijskim projektom

Kategorija	Celotna investirana sredstva (v mio EUR)	Sredstva kohezijskega sklada (v mio EUR)
Transport		
Ceste	790	561
Železnica	171	142
Pristanišča	52	41
Letališča	4	3
Skupaj	1.017	747
Okolje		
Preskrba s čisto vodo	353	251
Odpadne vode	711	479
Drugi odpadki	12	10
Habitat	3	2
Tehnična podpora	9	7
Skupaj	1.088	749
Skupaj celotna sredstva	2.015	1.496

Vir: Cohesion Fund, 2002.

Skupni izdatki razvojnega okvira podpore Skupnosti za obdobje 1994 – 1999 so znašali 12 mrd EUR, od tega 6,9 mrd EUR sredstva strukturnih in kohezijskih skladov. Rast BDP je dosegla 8,75 %, to je več kot dvakrat toliko kot so pričakovali. Investicije so zrasle za 14 % letno, medtem ko je bila ciljna rast 4 %. Rast zaposlenosti na leto je znašala petkrat več, kot so predvidevali, medtem ko je stopnja nezaposlenosti padla za 9 %. BDP na prebivalca je zrasel od 83 % povprečja EU v letu 1993, na nekaj več kot 112 % v letu 1999. ESRI je ocenil, da se je na kratek rok 1998/1999, samo zaradi sredstev strukturnih skladov rast BDP povečala za 3 odstotne točke. Ustrezno se je povečala tudi zaposlenost za 33.000. Ocene na dolgi rok pa so bile, da se je BDP povečal za 1 odstotno točko (Callanan, 2000, str. 17).

3.3.3.4. Programsko obdobje 2000 – 2006

BDP prebivalca na Irskem je prerasel povprečje EU in Irska ne zadošča več kriterijem za dodelitev pomoči iz strukturnih skladov. Vendar se kot država noče odreči velikim vsotam denarja za pomoč nerazvitim območjem in zato je na pogajanjih za obdobje 2000 – 2006 zahtevala za razvitejši del države prehodni status, za ostalo področje pa se za določitev manj razvite regije, ki spada pod cilj 1 in še lahko črpa sredstva iz strukturnih skladov. Državo so razdelili na dve regiji, BMW regija je v celoti pod ciljem 1, medtem ko ima S&E regija prehodni status, saj je BDP na prebivalca v letu 1996 znašal 105 % povprečja EU. DRP za obdobje 2000 – 2006 je bil predložen Evropski komisiji v novembru 1999, potem ko ga je odobrila irska vlada. DRP obsega investicije javnega in privatnega sektorja v višini 57 mrd

EUR. Večina sredstev bo prispevala irska državna blagajna, evropski strukturni skladi bodo prispevali samo okrog 3,8 mrd EUR (glej tabelo 11). Irska po letu 2003 ne bo prejela več sredstev kohezijskega sklada. Do leta 2003 pa bo prejela od 2 – 6 % celotnih sredstev namenjenih za kohezijski sklad, to je okrog 560 mio EUR (EU Funding Projects, 2003).

Glavni cilji DRP 2000 – 2006 (National Development Plan 2000 – 2006, str. 17) so:

- nadaljevati trajno nacionalno gospodarsko rast in rast zaposlenosti
- izboljšati mednarodno konkurenčnost Irske
- pospeševati skladen regionalni razvoj
- povečanje socialnega vključevanja ljudi, ki živijo v revščini.

Tabela 11: Alokacija planiranih sredstev med dvema regijama in ostalimi programi ter pristojna ministrstva za posamezne programe

Programi (v mio EUR)	S&E	BMW	Skupaj	Pristojno ministrstvo
Ekonomska in socialna infrastruktura	19.020	7.000	26.020	Okolje in lokalna samouprava
Zaposlovanje in človeški viri	9.924	4.275	14.199	Podjetništvo in zaposlovanje
Invencije v produkcijo	4.631	2.709	7.340	Podjetništvo in zaposlovanje
S&E regionalni program	5.379	-	5.379	Regionalna skupščina S&E
BMW regionalni program	-	4.094	4.094	Regionalna skupščina BMW
PEACE II	-	13	13	Poseben organ EU
Skupaj	38.954	18.091	57.045	Finance

Vir: National Development Plan 2000 – 2006, str. 51.

Poleg strukturnih in kohezijskih skladov, bodo v tem obdobju na Irskem delovali tudi posebni programi imenovani pobude Skupnosti. Delovale bodo vse štiri iniciative, in sicer INTERREG III, LEADER+, EQUAL IN URBAN. Irska bo prejela 1,5 % vseh sredstev namenjenim pobudam, to je 166 mio EUR. V program INTERREG je Irska vključena v dva programa, kjer se povezujejo s sosednjimi regijami in sicer Ireland – Northern Ireland Programme in Ireland – Wales Programme. Poleg tega so vključeni tudi v transnacionalno povezavo med regijami, in sicer v The North West European Region in Atlantic Area Region (glej tabelo 12). Za vse skupaj je ERDF organizacijam, ki so vključene v programe, prispeval 69,3 mio EUR sredstev (Community Initiatives, 2003).

Tabela 12: Organizacije, ki so odgovorne za izvajanje Interregovih programov

Organizacija	INTERREG program
Poseben organ EU za programe (Special EU Programmes Body)	Ireland – Northern Ireland Programme
S&E regija	Ireland – Wales Programme North West Europe Programme
BMW regija	Atlantic Area Region

Vir: National Development Plan 2000 – 2006, str. 72.

V okviru pobude LEADER+ bodo prejeli 52 mio EUR sredstev, programe bodo izvajali s pomočjo lokalnih organizacij, ki bodo odgovorne za izdelavo razvojnih programov in njihovo implementacijo. Po državi je ustanovljenih 35 takšnih organizacij, z namenom izvajanja državnega programa za razvoj podeželja (National Rural Development Plan). Za pobudo EQUAL bodo prejeli 33,7 mio EUR iz ESF in jih bodo porabili za izboljšanje razmer za zaposlitev, za enakost spolov na trgu dela in za izobraževanje in dodatno usposabljanje zaposlenih. Za izboljšanje razmer v mestih, ki so v zatonu, bodo v okviru pobude URBAN prejela sredstva lokalne oblasti v višini 10,5 mio EUR (Community Initiatives, 2003).

V zadnjih letih se je prav zaradi velike gospodarski rasti Irske začelo v javnosti, tako na Irskem, kot v drugih državah, govoriti predvsem o pozitivnih posledicah članstva v EU in pozitivnih učinkih, ki jih prinašajo sredstva strukturnih in kohezijskih skladov. Irska je prejemale sredstva že od sredine sedemdesetih let naprej, naraščala so do začetka devetdesetih let, od leta 1993 naprej padajo in bodo padale tudi v naslednjih programskih obdobjih. Predvidevamo lahko, da ne bodo nikoli dosegle ravni iz leta 1992 in 1993. Rast sredstev, ki so jih prejeli od leta 1980 naprej, je naredila velik direkten vpliv na rast v pomembnem času. Prav tako pomemben kot prejeta sredstva, je tudi način vpliva na administrativni sistem (Gerald, 1999, str. 36). Če prenehajo dotekati vsa sredstva po koncu leta 2006 (kar počasi tudi bodo), bo rast BDP stalno nekaj več kot 2 %, kot če teh sredstev ne bi prejeli (Barry, 2000, str. 6).

Članstvo Irske v EU je pomembno zaradi več stvari. Med njimi so zagotovo strukturni skladi. Denar, ki ga je prejela Irska, je pomemben ne le zaradi same količine, ampak tudi zaradi pravega trenutka, ko so ga prejeli. S tem je lahko Irska investirala v infrastrukturo, izobraževanje, ravno takrat, ko so morali najbolj varčevati z državnimi sredstvi. Zelo pomemben za Irsko je ravno nadzor EU nad sredstvi, ki so jih prejeli. Največkrat se je zgodilo, da so lokalne oblasti na primer začele graditi cesto, gradili so jo dokler so imeli sredstva, ko jih je zmanjkalo so začeli graditi kje drugje, se nato vrnil nazaj ali pa tudi ne. Sedaj so plani narejeni za šest let in so jih tako prisiljeni izvajati, ker drugače v prihodnjem programskem obdobju ne dobijo več sredstev (O'Rourke, 2001, str. 2).

Pojavilo se je tudi nekaj kritik in nepravilnosti pri implementaciji strukturnih skladov, predvsem gre za neprimerno porabo sredstev. Največkrat se je zgodilo, da so bila sredstva strukturnih skladov uporabljena tam, kjer bi bile preprostejše alternative prav tako primerne in uspešne ali pa da so sredstva namenjena nekemu programu dali za nadomestitev izgube kakšnega drugega programa. Nekateri projekti so se izvajali le zato, ker so dopustni s strani EU, ne pa zato, da bi s tem zadovoljili najnujnejše potrebe. Mnogo velikih okoljevarstvenih projektov je bilo izvedenih le za to, da so zadostili direktivam EU, na primer kvaliteta vode, ki je drugače med zadnjimi domačimi prioritetami (Begg, 1999, str. 23).

Obstajajo pa tudi različna mnenja, da do zdaj ni bilo nobenih trdnih dokazov o tem, da bi ravno strukturni skladi naredili največji preobrat k zmanjšanju ekonomskih razlik znotraj članic EU – 15. V okviru kohezijskih držav, je samo Irska bila sposobna ujeti ekonomsko

najbolj razvite države EU, vendar dostopni dokazi kažejo, da so strukturni skladi imeli le majhno vlogo v primerjavi z ostalimi programi, ki jih je Irska izvedla, predvsem v zvezi z konkurenčnostjo države (Singer, 2002, str. 14).

Povečanje članstva v EU iz 15 članic na 25 članic bo imelo za Irsko kar nekaj posledic. Z vstopom novih članic bo nastala velika razlika v gospodarski razvitosti novih in starih članic. BDP na prebivalca novih članic, v letu 2001, je znašal le 39 % povprečja BDP 15 članic EU. Če pogledamo za primerjavo prejšnje širitve, so leta 1986 nove članice dosegale 61,5 % povprečja takratne Evropske skupnosti, medtem ko se ob širitvah v letih 1973 in 1995 to sploh ni poznalo. Irska že sedaj presega povprečje EU, zato se postavlja vprašanje ali bo v naslednjem programskem obdobju sploh še upravičena do sredstev iz strukturnih in kohezijskih skladov. Pomembno je, da Irska v nasprotju z drugimi manj razvitimi regijami, ni postala odvisna od teh sredstev, ampak kljub znižanju višine sredstev, lahko Irska pokaže dolgoročne posledice in vpliv strukturnih in kohezijskih skladov, ki se kažejo v večji izobraženosti delovne sile in izboljšani transportni infrastrukturi (Barry et al., 2002, str. 17). Zmanjšan obseg prejetih sredstev v naslednjih obdobjih bo Irsko prisilila v ponovno spremembo ekonomske politike. Priložnost lahko vidijo predvsem v dostopu do novih trgov v srednji in vzhodni Evropi.

Primer irskega uspeha je verjetno najkoristnejši vir za male države srednje in vzhodne Evrope, ki imajo podobne želje po nacionalni koheziji. Vendar je pomembno tudi poudariti, da je uspešna implementacija strukturnih skladov na Irskem rezultat dolgoletnih izkušenj in učenja. To pa pomeni, da bo potrebno ustanoviti primerne institucije in razviti učinkovit administrativni sistem za popolno izkoriščanje sredstev strukturnih in kohezijskih skladov.

4. STRUKTURNI SKLADI KOT PRILOŽNOST ZA SLOVENIJO

V Sloveniji je politika spodbujanja socialno – ekonomsko manj razvitih območij že dolgo uveljavljena. Zaustavitev povečevanja razlik med slovenskimi regijami je eden od dveh osnovnih ciljev DRP Republike Slovenije 2001 – 2006, ki je izvedbeni dokument Strategije gospodarskega razvoja Slovenije. Od leta 1999 v Sloveniji velja tudi poseben Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki določa cilje, načela, organizacijo spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, dodeljevanje razvojnih spodbud in merila za opredelitev območij s posebnimi razvojnimi problemi. Omenjeni dokumenti so osnova slovenske politike regionalnega razvoja. Z vstopom v EU bo k temu dodan še EPD, ki predstavlja okvir za nadaljnje načrtovanje projektov s področja socialne in ekonomske kohezije oziroma črpanje sredstev iz strukturnih skladov EU. Slovenija se za aktivno sodelovanje v teh skladih pripravlja že v okviru programov predpristopne pomoči PHARE, ISPA, SAPARD, s pomočjo katerih je politika spodbujanja skladnega regionalnega razvoja v Sloveniji dobila nov zagon. V programu PHARE Slovenija sodeluje že od leta 1992. V okviru programa PHARE so posebna sredstva namenjena tudi krepitvi čezmejnega sodelovanja z Avstrijo, Italijo in

Madžarsko. S tega vidika predstavlja program PHARE nekakšno uvajanje v koriščenje sredstev iz strukturnih skladov EU v pogojih članstva. Slovenija je za nacionalni program in programe čezmejnega sodelovanja od leta 1992 do izteka leta 2002 v povprečju prejela okrog 33,6 mio EUR finančne pomoči letno, to je približno 7,7 mrd SIT, v desetletnem obdobju torej skupaj 336 mio EUR oziroma okrog 77,3 mrd SIT. Program ISPA, ustvarjen po vzoru kohezijskega sklada, je namenjen sofinanciranju večjih projektov s področji varovanja okolja in prometne infrastrukture. Slovenija je v okviru tega programa od leta 2000 do konca leta 2002 za financiranje številnih projektov pridobila okrog 71 mio EUR oziroma 16,2 mrd SIT. Slovenija je vključena tudi v program SAPARD, ki podpira projekte s področja kmetijstva in razvoja podeželja, v okviru katerih se kandidatke pripravljajo na članstvo v CAP. Sloveniji je bilo od leta 2000 do konca leta 2002 dodeljenih 19,4 mio EUR pomoči ali 4,4 mrd SIT (Primec et al., 2003, str. 98).

Za učinkovito koriščenje sredstev iz strukturnih in kohezijskih skladov poteka v Sloveniji intenzivna posodobitev usposobljenosti uprave. Na področju regionalne politike in koordinacije strukturnih instrumentov sta bili ustanovljeni Agencija za regionalni razvoj in mreža RRA. Kot organ upravljanja s strukturnimi in kohezijskimi skladi je bil formiran poseben sektor znotraj Službe vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, za prenos plačil pa skrbi plačilni organ v okviru Ministrstva za finance. Organizacijska struktura Službe vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj je predstavljena v prilogi, slika 6. Vladna služba ima dve delovni področji, in sicer: koordinacijo aktivnosti za zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja in koordinacijo aktivnosti za izvajanje evropske strukturne in kohezijske politike. Vladna služba vodi medresorske priprave za pripravo in usklajevanje okvirnih sporazumov z EU, na podlagi katerih lahko Slovenija prejema sredstva iz evropskega proračuna. Opravlja naloge upravljanja za potrebe evropskih strukturnih in kohezijskih skladov. Usklajuje, spremlja in vrednoti delovanje ministrstev, vladnih služb ter drugih organov in služb pri izvajanju nalog strukturne politike ter o tem poroča vladi. Zadolžena je tudi za vzpostavitev in zagotavljanje delovanje informacijskega sistema za spremljanje in vrednotenje DRP in EPD (Sklep o ustanovitvi, nalogah in organizaciji Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, Uradni list RS, št. 115/02).

Bistveno izhodišče za zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja je krepitev gospodarske moči in konkurenčnosti regije, ki jo zahteva tudi globalizacija poslovanja. To naj bi zahtevalo gospodarsko specializacijo regij, kar za naše gospodarstvo ni značilno, saj je premalo zaokroženo in skoncentrirano in tudi zato ne doživlja zelenega velikega preboja, kakršnega bi sicer lahko doseglo. Delovanje Vladne službe RS za strukturno politiko in regionalni razvoj bo še naprej upoštevalo specifičen razvoj naših regij. Spodbujali bodo podjetništvo, razvoj človekovih virov, tehnološki razvoj in inovacije. Ključni instrumenti za doseganje teh ciljev so v razvoju industrijskih grozdov in učečih se regij, ne pa v konkurenčnosti imenovani nizka cena delovne sile. Za nov zagon v doseganju skladnejše regionalne razvojne zgodbe bo odločilno sodelovanje različnih gospodarskih razvojnih nosilcev. Seveda bo enako pomembna tudi uskladitev in boljše delovanje domačih razvojnih sredstev, oziroma kako povezati neposredne in posredne oblike spodbud različnih resorjev, da bi z njimi podprli izvedbene

projekte regionalnih razvojnih programov. Poleg teh pa so prioritete naloge v letu 2003 še priprava analize uresničevanja skladnega regionalnega razvoja ter strokovnih izhodišč za spremembe in dopolnitve Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in strokovna krepitev RRA, da bodo usposobljene za koordinacijo uvajanja regionalnih inovacijskih sistemov. Nova vladna služba pa bo imela veliko dela tudi s pripravo EPD, ki bo podlaga za črpanje sredstev iz evropskih strukturnih in kohezijskih skladov. Projekti za ta sredstva, ki so za obdobje do leta 2006 že izpogajana, morajo biti nared do prvega januarja leta 2004, saj jih je namreč takrat že mogoče začeti črpati. Vloga vlade za strukturno politiko je odgovorna za pripravo EPD, katerega osnovni cilj je povečanje konkurenčnih sposobnosti Slovenije in gospodarska krepitev regij. Razpršena in omejena razpoložljiva finančna sredstva se v EPD usmerijo na tiste prioritete in ukrepe, ki imajo največje merljive učinke. Indikativna delitev po evropskih strukturnih in kohezijskih skladih je predstavljena v prilogi, tabela 2. Izbrani ukrepi morajo skozi doseganje sinergičnih učinkov voditi k razvojnemu preboju Slovenije in regij, s čimer bo Evropski komisiji po triletnem obdobju izkazana visoka absorpcijska sposobnost (Jerina, 2003, str. 7).

Za posamezne strukturne sklade bodo zadolžena posredniška telesa. Za ERDF bo v Sloveniji odgovorna Agencija RS za regionalni razvoj, za ESF Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, za EEAGF in FIFG pa Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Naloge organa upravljanja za kohezijski sklad bo v Sloveniji opravljala Služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, za pripravo projektov pa sta odgovorni Ministrstvo za okolje, prostor in energijo ter Ministrstvo za promet in zveze (Primec et al., 2003, str. 99).

Med pogajanjem je bilo veliko razprav o razdelitvi Slovenije na eno, dve ali tri regije na ravni NUTS 2. V tem primeru gre za statistične regije, katerih namen je pridobivanje sredstev iz strukturnih skladov EU, in ne o uvajanju pokrajin kot vmesne stopnje lokalne samouprave. Projekt uvajanja pokrajin v Sloveniji poteka povsem neodvisno od procesa vključevanja Slovenije v EU, kar pomeni, da je odločitev o tem, koliko pokrajin želimo imeti, povsem v naših rokah.

Država lahko s premišljenim oblikovanjem regij pomembno prispeva k lastnemu razvoju. Regije morajo biti oblikovane inteligentno, tako da bodo vsebovale vso potrebno infrastrukturo za lastni razvoj. Samo inteligentne regije so zanimive za potencialne vlagatelje. Ta razvojni scenarij se je kot izredno uspešen izkazal po vsem svetu, na samo v EU. To je ključni razlog zakaj mora Slovenija oblikovati regije. Ne samo zato, da bo prejemala sredstva strukturnih skladov ali kot drugo stopnjo lokalne samouprave. Podano je bilo več predlogov o razdelitvi oziroma členitvi ozemlja na 3 ali več regij. Avtorji so različnih mnenj zaradi tega, ker imajo majhne in velike regije svoje prednosti in pomanjkljivosti. Povprečno velika regija v EU na ravni NUTS 2 meri 23.000 km², ima pa slaba dva milijona prebivalcev. Slovenija je torej s svojimi 20.273 km² in malo manj kot dvema milijonoma prebivalcev idealna evropska regija. Na ravni NUTS 2 smo sprva hoteli dve, potem pa celo tri regije. V pogajanjih z Evropsko komisijo smo sprejeli že prej predlagano rešitev, eno samo regijo. Na ravni NUTS 3 ima Slovenija oblikovanih 12 statističnih regij, ki se bodo v približno podobni obliki

preoblikovale v pokrajine. Merijo od 264 do 2.685 km in imajo od 46.365 do 489.676 prebivalcev. Povprečna provinca oziroma pokrajina v EU pa meri okrog 4.500 km in ima dobrih 400.000 prebivalcev. Če kot edina kriterija upoštevamo velikost in število prebivalstva na ravni EU in jo uporabimo na primeru Slovenije, bi morali pri nas oblikovati od 4 do 5 regij, ki bi merila od 4.000 km do 5.000 km in bi imele od 400.000 do 500.000 prebivalcev. Namesto tega imamo 12 regij, ki merijo okrog 1.700 km in imajo povprečno 156.000 prebivalcev. Posledično te regije ne morejo zagotavljati minimalne kritične mase raznovrstnih potencialov, potrebnih, da bi regije postale najpomembnejši razvojni vzvod slovenskega gospodarstva. Vidno izstopa le Osrednjeslovenska regija, ki ima okrog pol milijona ljudi in je po različnih statističnih kazalcih najuspešnejša regija (Vučina, 2003, str. 8) Razvitost slovenskih regij na ravni NUTS 3 je prikazana v prilogi, tabela 3.

Kar 70 % sredstev iz strukturnih skladov je namenjenih cilju 1, pri katerem se za sredstva potegujejo regije na ravni NUTS 2. Sredstva pridobijo tiste regije, kjer je gospodarska razvitost nižja od 75 % povprečja EU. Če bi bila Slovenija tu obravnavana kot ena sama regija, bi kaj kmalu izgubila možnosti za pridobivanje teh sredstev. BDP na prebivalca Slovenije je v obdobju 1997 – 1999 res znašal 67 % povprečja EU (petnajstih držav članic), vendar pa bo ta odstotek z vstopom Slovenije v EU močno narasel, saj se bo po širitvi za povprečje EU štelo povprečje vseh petindvajsetih držav članic, torej tudi gospodarsko šibkejših novih članic. Ob pristopu k EU bo slovenski BDP na prebivalca torej presegal 75 % povprečja EU, kar pomeni, da Slovenija kot ena sama regija na ravni NUTS 2 ne bi bila upravičena do sredstev, namenjenih cilju 1. Vendar je bil v pogajanjih sklenjen dogovor, da bodo nove članice EU, torej tudi Slovenija, ne glede na raven razvitosti, do konca tekočega finančnega obdobja neto prejemnice sredstev iz proračuna EU (glej tabelo 13) (Primec et al., 2003, str. 100).

Tabela 13: Sredstva strukturnih in kohezijskih skladov, ki so namenjena Sloveniji od vstopa v EU do konca leta 2006 (v cenah leta 1999):

	v %	2004 – 2006 (mio EUR)	2004 (mio EUR)	2005 (mio EUR)	2006 (mio EUR)
<i>Strukturni skladi</i>	58,4	236,8	58,7	79,3	98,8
Cilj 1	88,7	210,1	52,1	70,4	87,6
Cilj 2	-	-	-	-	-
Cilj 3	-	-	-	-	-
INTERREG	8,9	21,0	5,2	7,0	8,8
EQUAL	2,4	5,7	1,4	1,9	2,4
<i>Kohezijski sklad</i>	41,6	168,6	57,7	47,5	63,4
Skupaj	100	405,4	116,4	126,8	162,2

Vir: Primec et al., 2003, str. 100.

Slovenija bo tako kot celota od pristopa k EU do konca leta 2006 deležna sredstev, namenjenih regijam cilja 1. Pri tem se poraja vprašanje, kako po letu 2006. Na osnovi velikih razlik v regionalnem razvoju si Slovenija prizadeva razdeliti svoje ozemlje na dve ali tri NUTS 2 regije, kar bi pomenilo, da bi bil vsaj del ozemlja tudi v naslednjem finančnem

obdobju (2007 – 2013) upravičen do večjega dela iz sredstev strukturnih skladov (Primec et al., 2003, str. 100).

Za uspešno izvajanje regionalne politike je posebnega pomena intenzivno sodelovanje med lokalno/regionalno, nacionalno ravniyo uprave in Evropsko komisijo. Posamezna regija ali lokalna skupnost je največkrat tista, ki je neposredno povezana z rezultati določenih projektov, financiranih iz skladov EU (npr. gradnja čistilne naprave, ustanovitev podjetniškega centra, krepitev čezmejnega sodelovanja občin itd.). Izkušnje kažejo, da so prav regionalne oblasti tiste, ki se najbolj zavedajo, kakšne projekte regija potrebuje in na kakšen način jih lahko najuspešneje izpelje. Zato je v prihodnje treba posebno pozornost posvetiti pospeševanju pobud lokalnih in regionalnih skupnosti. Nekaj RRA je v sodelovanju z občinami pripravilo lastne regionalne razvojne programe, na osnovi katerih se bodo izvajali projekti regionalnega razvoja, financirani iz skladov EU.

Če želijo slovenske regije ujeti korak z najbolj konkurenčnimi regijami v Evropi in zmanjšati razlike v gospodarski razvitosti in življenjskih možnosti med posameznimi regijami znotraj Slovenije, je nujna preusmeritev od sedaj prevladujočih sektorskih razvojnih politik k zagotovitvi celostnega razvojnega pristopa ter usmerjanje razvojnih prioritet posamezne regije, predvsem tiste aktivnosti in projekte, ki bodo okrepili njeno gospodarsko moč in konkurenčnost (Kovač, 2003, str. 12). Za primer je podan položaj malih in srednjih podjetij, ki so v primerjavi z EU manjša, podkapitalizirana, z zastarelo tehnologijo in tako bistveno manj konkurenčna. Prav krepitev konkurenčnih prednosti pa je zelo pomembna tudi z vidika prestrukturiranja gospodarstva in zagotavljanja večje sposobnosti kosanja s konkurenčnimi pritiski ob vstopu v EU. Zaradi majhnosti slovenskega trga bodo mala in srednja podjetja za dolgoročno preživetje in razvoj prisiljena v čezmejno poslovanje. Z evropsko konkurenco pa se ne bodo srečevala le v tujini, temveč, zaradi odpiranja slovenskega trga, tudi doma. Prevzem evropske politike vzpodbujanja razvoja in rasti malih in srednjih podjetij ter izboljšanje poslovnega okolja (lažja dostopnost do finančnih virov in poenostavitev administrativnih postopkov pri ustanavljanju novih podjetij) sta edini možni alternativni za dolgoročni razvoj tega pomembnega sektorja gospodarstva. Ministrstvo za gospodarstvo bo preko programov podpornih institucij in njihove finančne pomoči zagotavljalo dodatna sredstva za podporo internacionalizaciji malega gospodarstva, spodbujalo povezovanje malega gospodarstva v mednarodne trge in ustanavljanje podjetniških grozdov. Pomembno bo spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnim skupinami – zapostavljene regije in podeželska območja, mladi podjetniki in ženske podjetnice. Pristop k EU bo prinesel tudi poenostavitev administrativnih postopkov za začetek poslovanja – registracijo dejavnosti. V okviru internacionalizacije strategij se bo razvijala informacijska služba, pospeševalo se bo sodelovanje z mrežami za iskanje poslovnih partnerjev in navezovanje neposrednih stikov med podjetniki. Podporne institucije s pomočjo katerih Ministrstvo za gospodarstvo spodbuja razvoj malega gospodarstva so regionalni podjetniški centri – RPC, tehnološki parki, lokalni podjetniški centri – LPC, Obrtna zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje podjetnikov Slovenije itd. Ko bo Slovenija članica EU, bodo malim in srednjim podjetjem postali dostopni tudi drugi programi za financiranje drobnega gospodarstva in obrti,

ki se financirajo preko EIB in posojila Evropskega investicijskega sklada (Primec et al., 2003, str. 80).

Irska je relativno mlada država (osamosvojitve leta 1921), v preteklosti pa je imela 'velikega brata', katerega se je v zadnjih desetletjih dokončno rešila. Pri ustvarjanju lastne identitete je Irski močno pomagala Evropa, saj je z njeno pomočjo zmanjšala odvisnost od sosednje države. V tem pogledu je podobnost s Slovenijo velika, le da je Slovenija veliko prej postala neodvisna od bivše države. Irska prav tako kot Slovenija nima regij kot političnih in upravnih administrativnih enot. Slovenija je prav tako centralizirana država, ki se srečuje z velikimi notranjimi razlikami v razvitosti. Izvajanje notranje regionalne politike in vključevanje v regionalno strukturno politiko EU sta osnovali na planskih enotah. Irska je v programskem obdobju 1994 – 1999 nadzorovala porabo sredstev iz evropskih strukturnih skladov preko osmih regionalnih uprav, v obdobju 2000 – 2006 pa je za prejetje strukturnih sredstev ustanovila dve regionalni skupščini. Obe obliki sta primerljivi z dvanajstimi slovenskimi statističnimi regijami.

Če se osredotočimo na izvajanje regionalne politike, potem obstaja razlika v vlogi RRA (glej sliko 3). V Sloveniji imamo za vsako statistično regijo ustanovljeno svojo RRA, medtem ko ima Irska le dve RRA, in sicer Shannon Development za vzpodbujanje razvoja malih in srednjih podjetij v regiji Mid – West in Udaras na Gaeltacht za irsko govoreča področja. Ostale razvojne aktivnosti pa so prenesene iz centralne oblasti na lokalno raven, izjemoma na regionalno raven. RRA na Irskem so instrument Ministrstva odgovornega za trgovino in turizem oziroma Ministrstva za umetnost, kulturo in Gaeltacht. Slovenija pa ima trenutno RRA koordinirane s strani Agencije za regionalni razvoj, ki je državna razvojna agencija, na drugi strani pa iniciative prihajajo tudi iz lokalne ravni (občine). Če Irska spada v model A, potem slovenski model plava nekje med modeloma B in D.

Irska je že od vključitve v EU ena največjih prejemnikov sredstev evropskega proračuna. V začetku je bila edina, ki je koristila sredstva strukturnih in kohezijskih skladov in skozi obdobja prejela preko 10,0 mrd EUR. V programskem obdobju 2000 – 2006 bo prejela iz evropskih strukturnih skladov 3,8 mrd EUR, od kohezijskega sklada 560 mio EUR, medtem ko bo Slovenija v obdobju 2004 – 2006 prejela 405,4 mio EUR. Malo verjetno je, da bi Slovenija prav tako kot Irska dosegla tako visoko gospodarsko rast. Razlogov za to je več, Slovenija bo dobila veliko manj sredstev kot Irska. Tudi če bi dobila več sredstev, bi morali povečati koordinacijo med glavnimi gospodarskimi razvojnimi nosilci in posodobiti javno upravo. Pomembno je še enkrat poudariti, da je Irska poleg sredstev EU, dosegla gospodarsko rast tudi s pomočjo lastne inovativne vladne politike, z dobrim sodelovanjem med vlado, industrijo, kmetijstvom, sindikati ter predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti, izdatnimi tujimi investicijami in tehnološkimi inovacijami.

SKLEP

Zlasti v zahodni Evropi se je že v sedemdesetih letih utrdilo spoznanje, da je za uspešno zmanjševanje regionalnih razlik potreben skupen, usklajen nastop. Manj razvita območja se nahajajo prav na obmejnih območjih, ki jih nacionalne politike regionalnega razvoja v veliki meri obidejo. Zato je Evropska Unija (EU) sredi osemdesetih let razvila temelje skupne regionalne politike s ciljem zmanjševanja razvojnih razlik na območju EU. Regionalne politika se je sčasoma izpopolnjevala, njen osnovni cilj pa ostaja enak: krepitev ekonomske in socialne kohezije na celotnem ozemlju. Regionalna politika EU se vodi tako na ravni držav kot na nadnacionalni ravni in je do danes doživela nešteto finančnih okrepitev. Navkljub tem okrepitvam pa je učinkovitost regionalne politike EU v veliki meri odvisna od enote primerjave. Na ravni držav je prišlo do konvergence, ki je še posebej vidna pri kohezijskih državah, posebno pri Irski, ki je v stopnji razvoja že prehitela večino razvitejših članic EU. Na regionalni ravni, kjer so razlike ogromne, pa je prišlo zgolj do zaustavitve nadaljnega večanja razlik. Zdi se, da bi se morala regionalna politika za bolj pozitivne rezultate še naprej finančno krepiti, česar pa zaenkrat ni pričakovati. Sredstva namenjena tej politiki, naj bi se v prihodnjih letih celo zniževala. Ta trend upadanja je malce zaskrbljujoč, saj je pred vrati peta, do sedaj najobsežnejša širitev EU, ki bo v kratkem štela kar petindvajset članic. Z zmanjšanjem finančnih sredstev pa se bo pojavila tudi zahteva po reformi regionalne politike EU.

Irska je članica EU od leta 1973 in je že od vsega začetka prejemnica finančne pomoči EU. Ob vstopu v EU je njen BDP na prebivalca znašal le 65 % povprečja držav takratne Evropske skupnosti. Danes znaša BDP na prebivalca skoraj 130 % povprečja držav EU. K temu so pripomogla tudi sredstva strukturnih in kohezijskih skladov. Vendar je potrebno poudariti, da so na gospodarski razvoj Irske vplivali tudi drugi dejavniki, kot so izdatne tuje investicije, enotni evropski trg, izobražena in mlada delovna sila, tehnološke inovacije, strokovna in inovativna vladna politika, dobro sodelovanje med socialnimi partnerji, industrijo, kmetijstvom, lokalnimi in regionalnimi oblastmi. Irska je bila do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja med najbolj centraliziranimi državami v EU. S prenovi regionalne politike EU po letu 1988 pa se je na Irskem začel proces regionalizacije. Sprva so državo razdelili na osem regionalnih uprav, ki usklajujejo nižje nivoje lokalne samouprave in opravljajo nadzor nad porabo sredstev strukturnih in kohezijskih skladov. Vendar te regionalne uprave nimajo neposredno voljenih predstavnikov, obstajajo le kot statistične enote. Z njihovo ustanovitvijo so začeli izvajati regionalno politiko za katero ni značilna mreža regionalnih razvojnih agencij (RRA) po regionalnih upravah (imajo le dve RRA), ampak vse več pristojnosti iz centralnih oblasti prenašajo na lokalne in regionalne oblasti. Za trenutno programsko obdobje pa so se z Evropsko komisijo dogovorili, da Irsko razdelijo na dve regionalni skupščini, ki sta sestavljeni iz regionalnih uprav. Razlog za tako razdelitev države je optimalno črpanje sredstev EU. Po letu 2003 Irska ne bo več prejela sredstev kohezijskega sklada in v naslednjem programskem obdobju 2007 – 2013 po vsej verjetnosti prejme izredno malo sredstev, zato bo nujna nadaljnja reforma lastne regionalne politike, brez udeležbe strukturnih in kohezijskih skladov.

Na področju regionalne politike Slovenija ravno tako pozna vrsto problemov. Regije so zaradi neprimerne regionalne politike v preteklosti razvite dokaj neenakomerno. Za črpanje sredstev EU smo v Sloveniji ustanovili dvanajst statističnih regij, med katerimi je Osrednjeslovenska regija v daleč najboljšem položaju, kar je med drugim tudi posledica močne centralizacije v državi. Regionalna politika se izvaja s pomočjo dvanajstih RRA in Agencije za regionalni razvoj. Za upravljanje s sredstvi strukturnih in kohezijskih skladov pa je formiran poseben sektor znotraj Službe vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj. Slovenija je pridobila v preteklem desetletju iz programa PHARE in drugih predpristopnih skladov nezanemarljivo količino pomoči, ki jo je namenjala predvsem za prestrukturiranje gospodarstva in posodobitev infrastrukture. Rešitve v finančnem svežnju za obdobje 2004 – 2006, ki je bil dogovorjen z EU, so za Slovenijo tako kratko kot tudi dolgoročno ugodne. Imeli bodo ne le pomembne razvojne učinke, ampak so dobra podlaga za to, da naša država tudi v obdobju prihodnje finančne perspektive, torej v letih 2007 – 2013, ostane neto prejemnica sredstev iz proračuna EU. To bi bilo brez dvoma primerno stopnji razvitosti Slovenije v primerjavi z drugimi članicami EU.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, 1999. 72 str.
2. Barry Frank et al.: Competitiveness Implications for Ireland of EU Enlargement. Dublin: University College Dublin, 2002. 28 str.
3. Barry Frank, Crafts Nick: Some Comparative Aspects of Ireland's Economic Transformation. Irish Banking Review, Dublin, 1999, jesenska številka, str. 39 – 44.
4. Barry Frank: The Celtic Tiger Era: Delayed Convergence or Regional Boom? Dublin: University College Dublin, 2000. 42 str.
5. Begg Iain: EU Investment Grants Review. Washington D.C.: The World Bank, 1999. 38 str.
6. Benko Riana: Finančni instrumenti EU pri pospeševanju regionalnega razvoja. Euro Info Center – Novice, Ljubljana, 1999, posebna številka, str. 30 – 37.
7. Boot Luc et al.: Absorption Capacity for Structural Funds in the Regions of Slovenia. Final Report. Rotterdam: NEI, Regional and Rural Development, 2002. 49 str.
8. Callanan Mark: Procedures Manual Implementation and Administration of EU Structural and Cohesion Funds in Ireland. Dublin: Institute of Public Administration, 2000. 99 str.
9. Farič Metka: Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 99 str.
10. Folmer Hendrik: Regional Economic Policy: Measurement of its Effects. Dordrecht: Nijhoff, 1986. 272 str.
11. Gerald John: Understanding Ireland's Economic Success. Dublin: The Economic and Social Research Institute, 1999. 40 str.
12. Gosar Jože: Nacionalna strategija prostorskega razvoja Slovenije. Zbornik 12. Sedlarjevo srečanje. Ljubljana: Zveza društev urbanistov Slovenije, 1992, str. 78 – 89.
13. Horvat Andrej: Strukturni skladi kot korenček za tržno liberalizacijo v Evropi. Zbornik referatov 7. letnega srečanja Zveze ekonomistov Slovenije. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1999, str. 137 – 154.
14. Jaklič Marko: Poslovno okolje podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 353 str.
15. Jerina Andreja: Priprava enotnega programskega dokumenta 2004 – 2006. Ljubljana: Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2003. 17 str.
16. Jovanovič N. Miroslav: European Economic Integration (Limits and Prospects). London: Routledge, 1997. 389 str.
17. Kavaš Damjan: Regionalni razvoj v Sloveniji v luči približevanja k EU. Euro Info Center – Novice, Ljubljana, 1999, posebna številka, str. 15 – 19.
18. Kopač Janez: Politika urejanja prostora Republike Slovenije. Ljubljana: Urad RS za prostorsko planiranje in razvoj, 2001. 14 str.
19. Kovač Zdenka: Novi izzivi regionalne politike. Ljubljana: Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2003. 10 str.
20. Kruschitz Doris: Evropska unija in njeni cilji. Ljubljana: Urad za organizacijo in razvoj uprave, 1998. 67 str.

21. Kukar Stanka: Enciklopedija Slovenije (10), Regionalna politika. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996. 465 str.
22. Kukar Stanka: Regionalna politika v Evropski uniji in Sloveniji. IB revija, Ljubljana, 1997, 9/10/11, str. 68 – 77.
23. Kuljaj Aleksander: Regionalna politika Evropske unije in Slovenija. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 48 str.
24. Loughlin John: Regional and Local Democracy in the European Union. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999. 367 str.
25. Marcou Gerard: Regionalization for Development and Accession to the European Union: A Comparative Perspective. Budimpešta: Open Society Institute Budapest, 2002. 206 str.
26. More Matej: Regionalni modeli rasti v teoriji in jugoslovanski praksi. IB revija, Ljubljana, 1986, 10, str. 24 – 33.
27. Moussis Nicolas: Evropska unija: pravo, ekonomija, politike. Ljubljana: Littera picta, 1999. 575 str.
28. Murn Ana: Državne in strukturne pomoči v Evropski uniji, posameznih državah EU in v Sloveniji. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 83 str.
29. Naughton Rhona et al.: The EU Compendium of Spatial Planning Systems and Policies, Ireland. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999. 205 str.
30. O'Donnell Jim: Ireland 1994: a directory. Dublin: Institute of Public Administration, 1994. 464 str.
31. O'Rourke Breffini: How Ireland Unleashed Its Celtic Tiger Economy. Dublin: Trinity College Dublin, 2001. 47 str.
32. Plut Dušan: Slovenija in sonaravna regionalna evropska politika. Zbornik Regionalizem v Sloveniji. Ljubljana: Uradni list RS, 1998, str. 33 – 50.
33. Primec Blanka et al.: Slovenija in Evropska unija – o pogojanjih in njihovih posledicah. Ljubljana: Služba Vlade RS za evropske zadeve in Urad Vlade za informiranje, 2003. 151 str.
34. Pur Dimitrij: Izhodošča in smernice za delo v stalni misiji RS pri Evropski uniji v Bruslju na področju regionalnega razvoja. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve, 2002. 42 str.
35. Rovan Andreja: The Importance of Structural Policy for Slovenia as a Future EU Member – state. IB revija, Ljubljana, 2001,1, str. 86 – 97.
36. Saether Arild et al.: The Role of The Regions in the European Union – The Future of the Committee of the Regions. Regional Growth and Regional Policy Within the framework of European Integration. Heidelberg: Physica Verlag, 1995. 110 str.
37. Senjur Marjan: Razvojna ekonomika. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 732 str.
38. Singer Miroslav: EU Accession Countries Should Not Rely too Much on EU Structural Funds. Praga: PricewaterhouseCoopers, Czech Republic, 2002. 14 str.
39. Strmšnik Igor: Regionalne strukture razširjene Evropske zveze. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1997. 163 str.
40. Strmšnik Igor: Slovenija v Evropi regij: regionalne strukture razširjene Evropske zveze, Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 1998. 65 str.

41. Svetličič Marjan: Svetovno podjetje: izzivi mednarodne proizvodnje. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1996. 426 str.
42. Šmidovnik Janez: Lokalna samouprava. Ljubljana: Cankarjeva Založba, 1995. 274 str.
43. Šteblaj Mojca: Regionalni razvoj in kohezija. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, Agencija RS za regionalni razvoj, 2001. 21 str.
44. Tsoukalis Loukas: The New European Economy (2nd ed.). New York: Oxford University Press, 1993. 380 str.
45. Vlaj Stane: Pokrajine – raven med državo in občinami. Zbornik Javna Uprava. Ljubljana: Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti, 2001, str. 535 – 557.
46. Vučina Ana: Dovolj pameti za pameten koncept? Delo, Sobotna priloga, Ljubljana, XLV, 28, 4.2. 2003, str. 8 – 9.
47. Zaveršek Boštjan: Regionalizem v luči slovenskega približevanja Evropski uniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 51 str.
48. Žagar Katarina et al.: Decentralizirana oblast v Evropski uniji. Ljubljana: Urad za lokalno samoupravo, 2002. 15 str.

VIRI

1. 8th Annual Report on the Structural Funds. Bruselj: Evropska komisija, 1996. 23 str.
2. Community Initiatives.
[URL: <http://www.eustructuralfunds.ie/htm/Community/index.htm>], 20.1. 2003.
3. EU Funding Projects.
[URL: <http://www.eustructuralfunds.ie/htm/overview/index.htm>], 20.1. 2003.
4. IDA Ireland.
[URL: <http://www.ida.ie/home/index.asp>], 1.2. 2003.
5. Im Dienst der Regionen. Luxemburg: Evropska komisija, 2000. 30 str.
6. Ireland – Economic Profile.
[URL: <http://www.enterprise-ireland.com/documents/EconomicProfile2003.pdf>], 15.1. 2003.
7. Local Government Ireland.
[URL: <http://www.environ.ie/local/index.html>], 20.12.2002.
8. Local Government Overview.
[URL: <http://www.environ.ie/local/overview.html>], 20.12. 2002.
9. National Development Plan 1994 – 1999 - Ireland. Dublin: Stationary Office, 1993. 213 str.
10. National Development Plan 2000 – 2006 - Ireland. Dublin: Stationary Office, 1999. 304 str.
11. National Spatial Strategy for Ireland 2000 – 2020. Dublin: Stationary Office, 1999. 160 str.
12. Regional Assemblies.
[URL: <http://www.environ.ie/local/regassembly.html>], 5.7. 2000.

13. Regional Authorities.
[URL:<http://www.environ.ie/local/raa.html>], 5.7. 2000.
14. Regionalna politika EU in strukturni skladi. Ljubljana: Urad vlade za informiranje, 2001. 15 str.
15. Shannon Development.
[URL: <http://www.shannon-dev.ie/Companyinfo.html>], 17.3. 2003.
16. Sklep o ustanovitvi, nalogah in organizaciji Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 115/02).
17. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001 – 2006, predlog. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2001. 123 str.
18. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, Agencija RS za regionalni razvoj, 24.7 2001. 36 str.
19. The 1989 – 1993 Community Support Framework – Ireland, Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1989. 112 str.
20. The European Union' Cohesion Fund. Bruselj: Evropska komisija. 1994, 45 str.
21. Working for the regions. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2001. 34 str.
22. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (UL RS, št. 60/99).

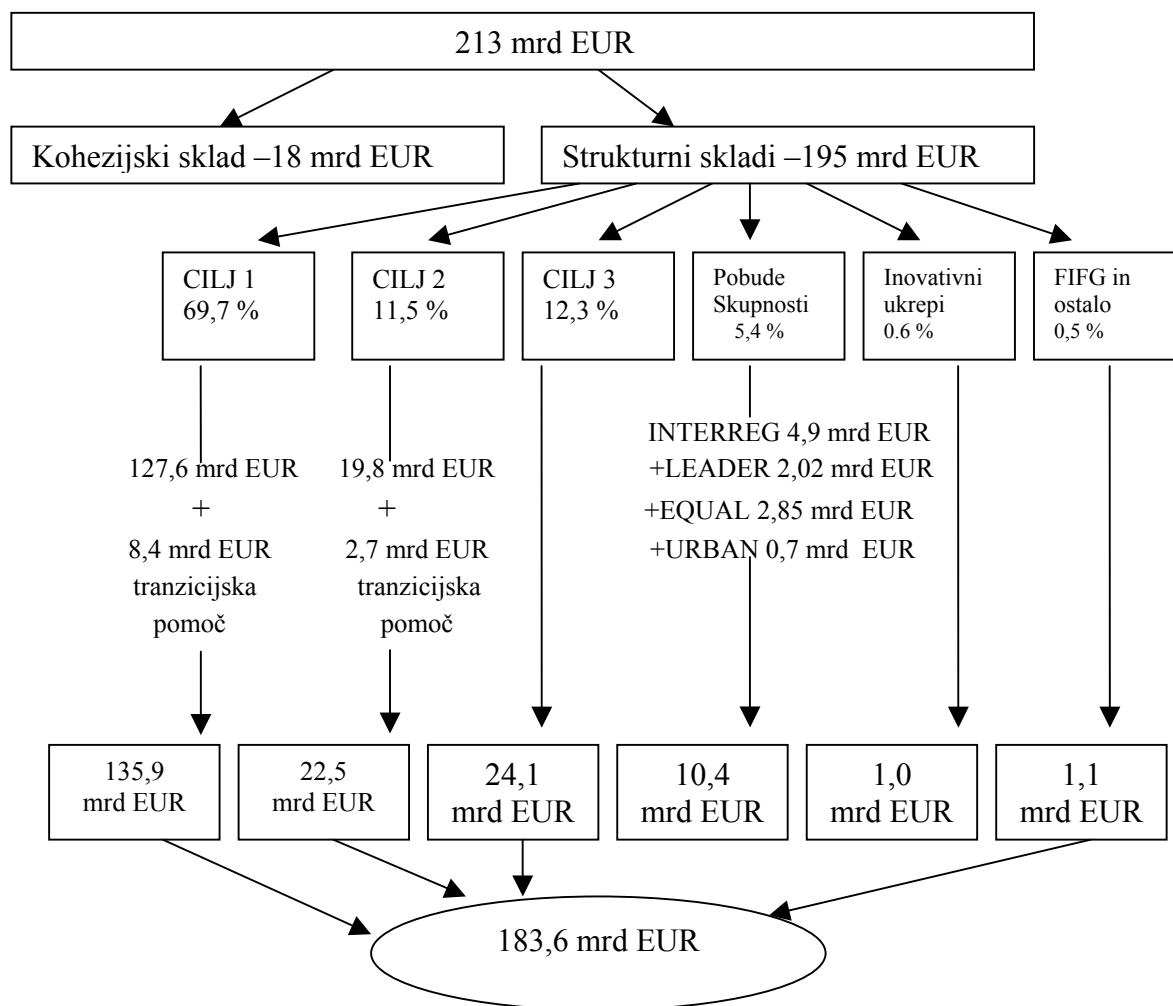
SLOVARČEK

A Government of Renewal	Vladni program o prenovi
Area Partnership Company	Partnersko združenje
Assembly of European Regions	Zbor evropskih regij
Borough corporation	Urbanizirana mestna korporacija
Central Fisheries Board	Centralno ribiško združenje
Cohesion Fund	Kohezijski sklad
Committee of the Regions	Odbor regij
Common Agricultural Policy, CAP	Skupna kmetijska politika
Common Fisheries Policy, CFP	Skupna ribiška politika
Community Initiatives	Pobude Skupnosti
Community Support Framework, CSF	Razvojni okvir podpore Skupnosti
Council of EU	Svet EU
County – borough (city) corporation	Mestno okrožje
County council	Okrožje
County Development Board	Okrožno razvojno združenje
County Enterprise Board	Okrožno podjetniško združenje
County/city level	Raven okrožij/mest
Department for Agriculture, Forestry and Food	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Department for Enterprise and Employment	Ministrstvo za podjetništvo in zaposlovanje
Department for Finance	Ministrstvo za finance
Department for Marine	Ministrstvo za pomorstvo
Department for Trade and Tourism	Ministrstvo za trgovino in turizem
Devolutionary	Prenosni
Economic and Social Research Institute, ESRI	Inštitut za ekonomska in socialna raziskovanja
Enterprise Trust	Podjetniški sklad
EU Global Grant	Globalna podpora EU
Europe of Regions	Evropa regij
European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF	Evropski kmetijski sklad
European Commission	Evropska komisija
European Investment Bank, EIB	Evropska investicijska banka
European Regional Development Fund, ERDF	Evropski regionalni razvojni sklad
European Social Fund, ESF	Evropski socialni sklad
Financial Instruments for Fisheries Guidance, FIFG	Finančni instrument za usmerjanje ribištva
Harbour Authority	Pristaniška oblast

Industrial Development Act	Zakon za razvoj industrije
Industrial Development Agency, IDA	Agencija za razvoj industrije
Innovative Actions	Ukrepi za spodbujanje inovacij in raziskav
Irish Forestry Board	Irsko gozdarsko združenje
Irish Tourist Board	Irsko turistično združenje
Local Government Act	Zakon o lokalni samoupravi
Managing Authority	Poslovodni organ
Measures	Ukrepi
Monitoring Committee	Odbor za spremljanje in nadzor
National Agency for Regional Development, NARD	Državna razvojna agencija
National Development Plan, NDP	Državni razvojni program, DRP
National Parliament (Oireachtas)	Nacionalni parlament
National Rural Development Plan	Državni program za razvoj podeželja
National Spatial Strategy	Nacionalna prostorska strategija
National Training and Employment Agency	Agencija za pospeševanje zaposlenosti
Operational Committee	Usklajevalni svet
Operational Programme	Operativni program
Planning and Development Act	Zakon o planiranju in razvoju
Powiat	Okraj
Prime Minister (Taoiseach)	Predsednik vlade
Regional Assembly	Regionalna skupščina
Regional Authority	Regionalna oblast
Regional Development Organization, RDO	Regionalna razvojna organizacija
Regional Development Agency, RDA	Regionalna razvojna agencija, RRA
Regional Development Strategy	Regionalna razvojna strategija
Regional Fisheries Board	Regionalno ribiško združenje
Regional level	Regionalna raven
Regional report	Regionalno poročilo
Regional Tourism Organization	Regionalna turistična organizacija
Semi – state Agency	Poldržavna agencija
Single Market	Enotni trg
Single Programming Document, SPD	Enotni programski dokument, EPD
Special EU Programmes Body	Poseben organ EU za programe
State Agency	Državna agencija
Sub – county level	Raven pod okrožji
Sub – programme	Podprogram
The Conference of Peripheral Maritime Regions	Konferenca perifernih obmorskih regij
Town commissioner	Krajevni pooblaščenec
Urban district council	Urban okrožni svet

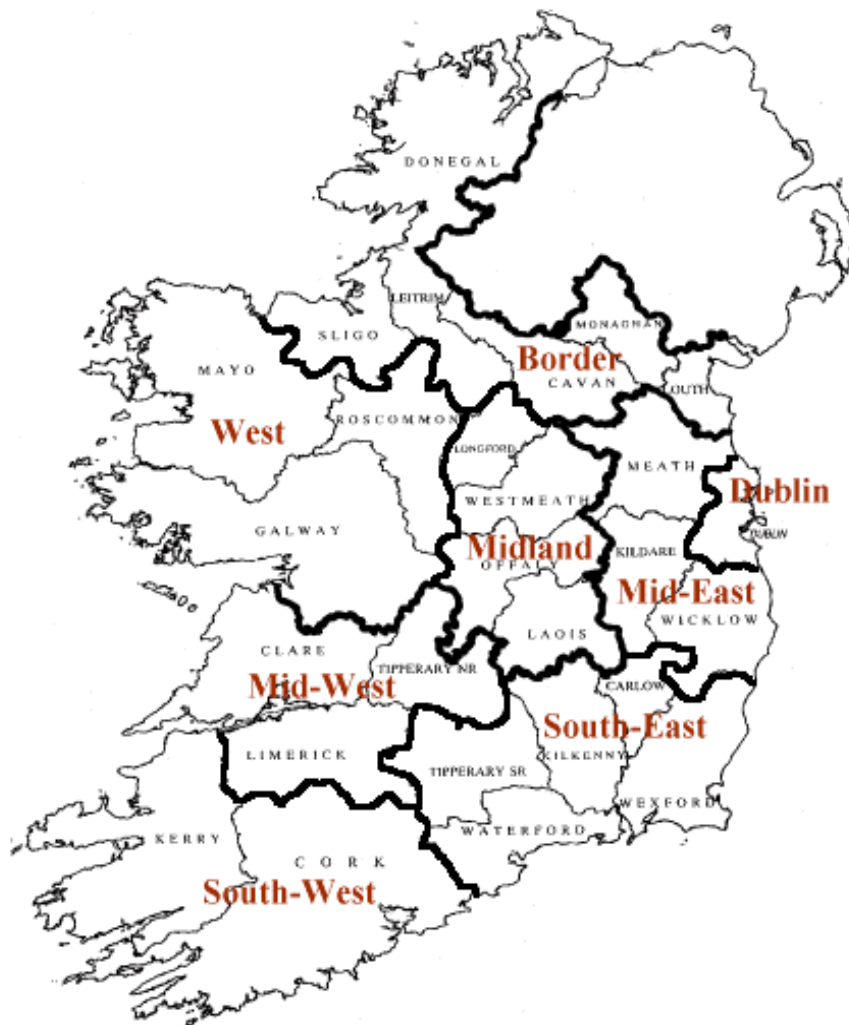
PRILOGE

Slika 1: Strukturni in kohezijski skladi EU za obdobje 2000 – 2006

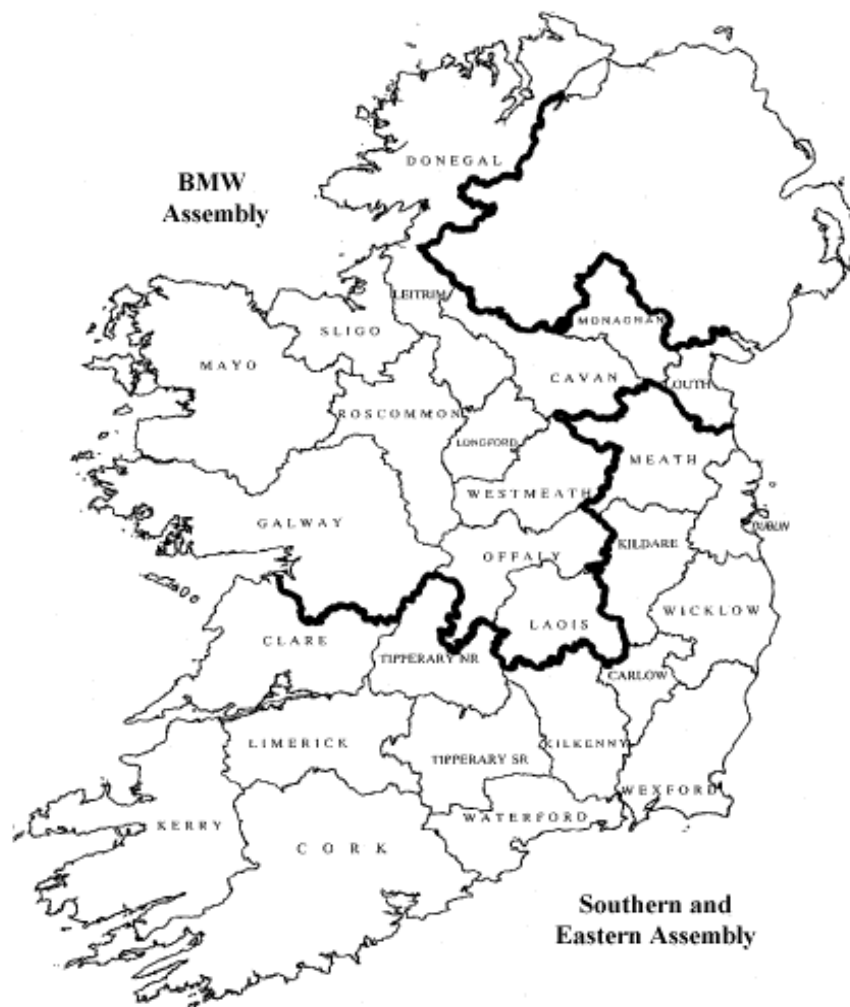
Vir : Benko, 1999, str. 35.

Slika 2: Meje regionalnih uprav na Irskem

Vir: Regional Authorities, 2003.

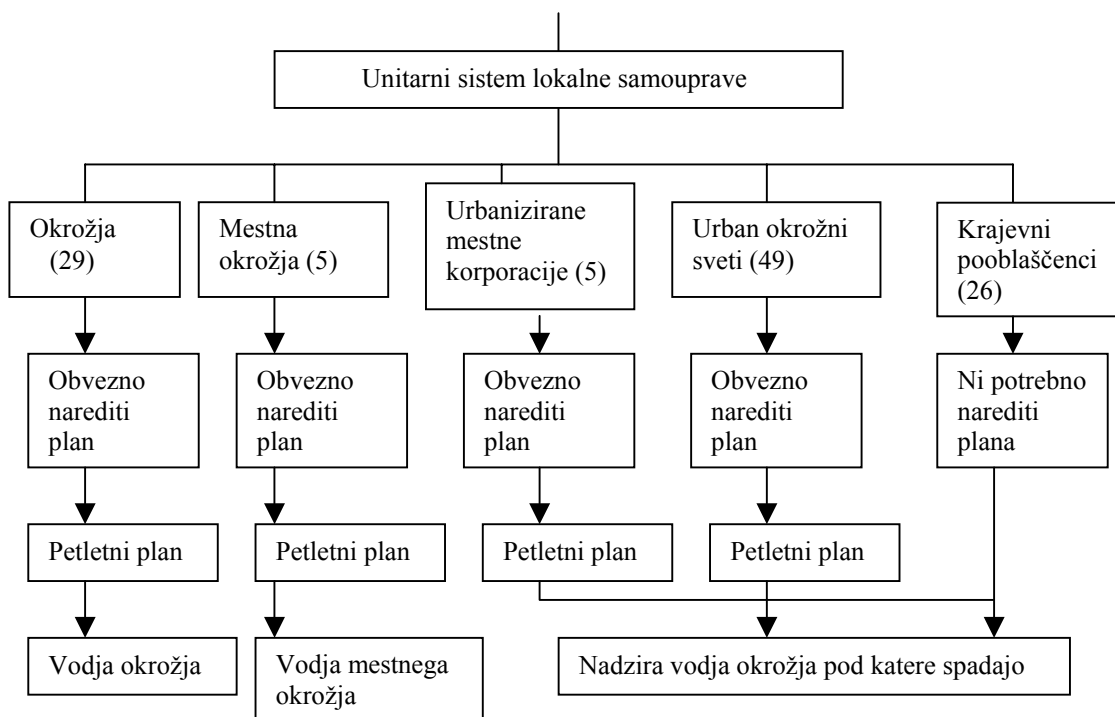
Slika 3: Meje regionalnih skupščin na Irskem

Vir: Regional Assemblies, 2003.

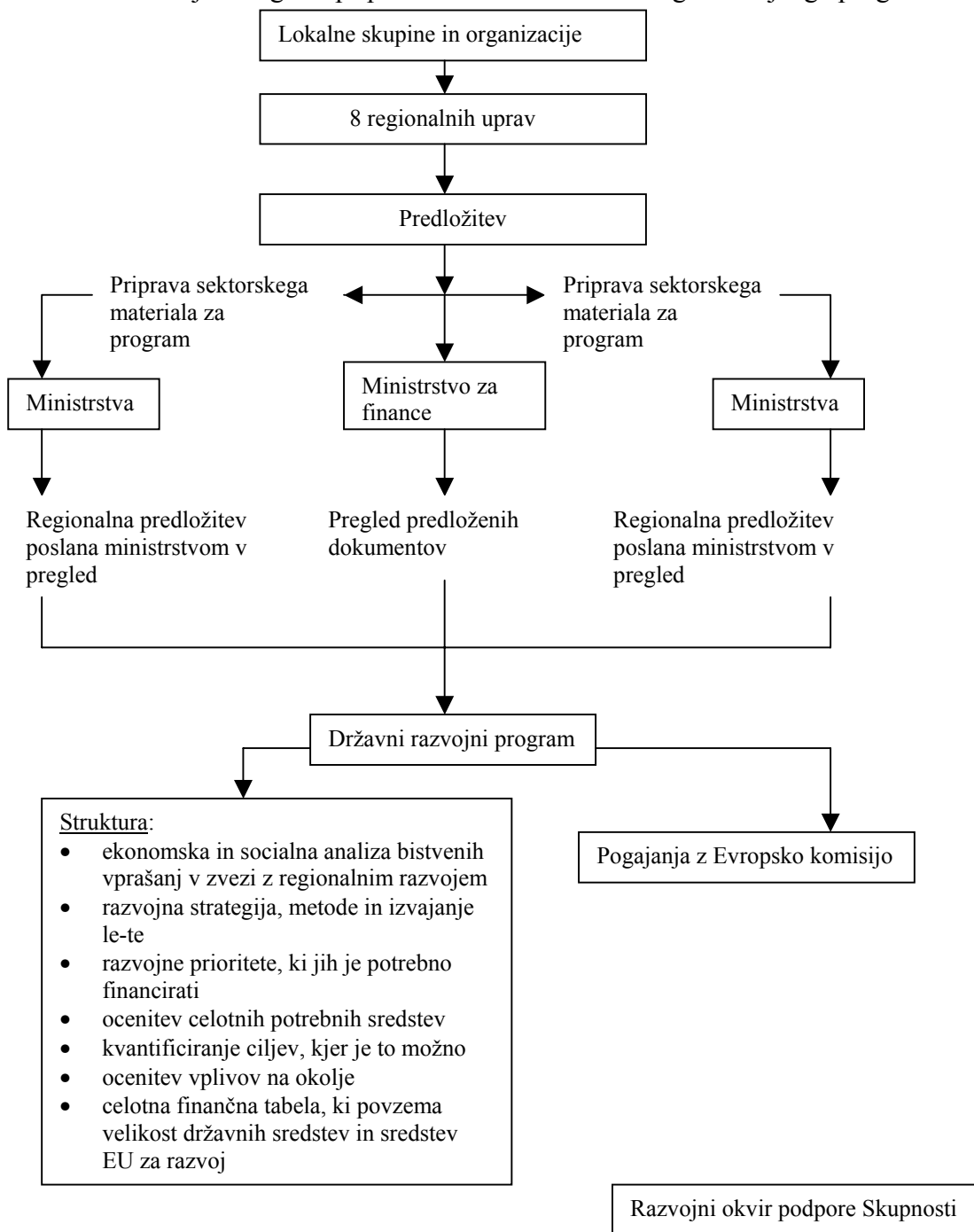
Slika 4: Sistem lokalne samouprave na Irskem

Ministrstvo za okolje in lokalno samoupravo

Vir: Naughton et al., 1999, str. 42.

Slika 5: Poenostavljen diagram priprave in odobritve državnega razvojnega programa Irske

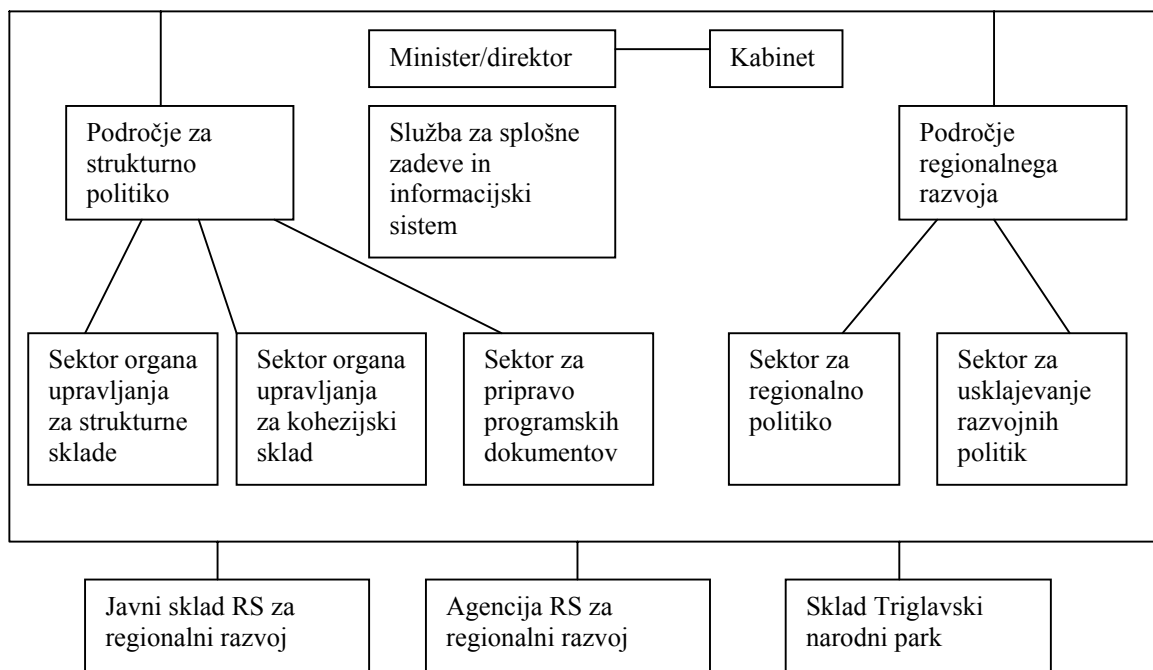
Vir : Naughton et al., 1999, str. 33.

Tabela 1: Institucije vključene v razvoj na nacionalni ravni

ORGANIZACIJA	NALOGE
Irsko gozdarsko združenje (Irish Forestry Board-Coillte Teoranta)	ohranjanje gozdov
Urad za razvoj kmetijstva in prehrane (Agriculture and Food Development Authority – Teagasch)	svetovanje, raziskovanje, izobraževanje prehrambene industrije
Svet za umetnost (Arts council)	razvoj in dostopnost umetnosti v celotni državi
Svet za ohranjanje nacionalne dediščine (National Heritage Council) in Urad za ohranjanje naravnih in kulturnih spomenikov (Office of Public Works – OPW)	izvajanje dejavnosti za ohranjanje nacionalnih spomenikov in zgodovinsko pomembnih območij ter nacionalnih parkov
Centralno ribiško združenje (The Central fisheries Board)	koordinacija Regionalnih ribiških združenj
Agencija za varovanje okolja (Environmental Protection Agency – EPA)	varovanje okolja, za oblikovanje okoljevarstvenih standardov, svetovanje lokalnim oblastem itd.
Družba za prenovo območja Temple bar v središču Dublinu (Temple bar Ltd)	kulturni in ekonomski razvoj območja
Razvojna agencija za območje Custom House Docks (Custom House Docks Development Authority – CHDDA)	razvoj mest in še posebej Custom House Docks območja v Dublinu
Državna agencija za gradnjo (National Building Agency – NBA)	svetovanje pri gradnji zgradb in drugih objektov, pri prenovi mest itd.
Agencija za zaposlovanje (FAS – National Employment and Training Agency)	pospeševanje zaposlovanja in dodatnega izobraževanja
Državna agencija za razvoj cest (National Roads Authority – NRA)	odgovorna za varnost cest in učinkovito cestno omrežje v državi
Bord na Mona	razvoj barja
Centralni statistični urad (Central Statistics Office – CSO)	spremlja statistiko
Irsko turistično združenje (Irish Tourist Board)	odgovorno za razvoj turizma.

Vir: Naughton et al., 1999, str. 45.

Slika 6: Organizacijska struktura Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj

Vir: Kovač, 2003, str. 9.

Tabela 2: Indikativna delitev po evropskih strukturnih skladih (v mio EUR, cene 1999)

Dodeljene pravice za prevzem obveznosti	Vključuje evropski strukturni sklad	%	2004	2005	2006	Skupaj	Povprečna letna vrednost
Prioriteta							
Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti	ERDF in ESF	47	24	33	41	98	33
Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje	ESF	33	17	24	29	70	23
Ekonomska infrastruktura	ERDF	22	10	14	18	42	14
Skupaj		100	52	71	88	211	70

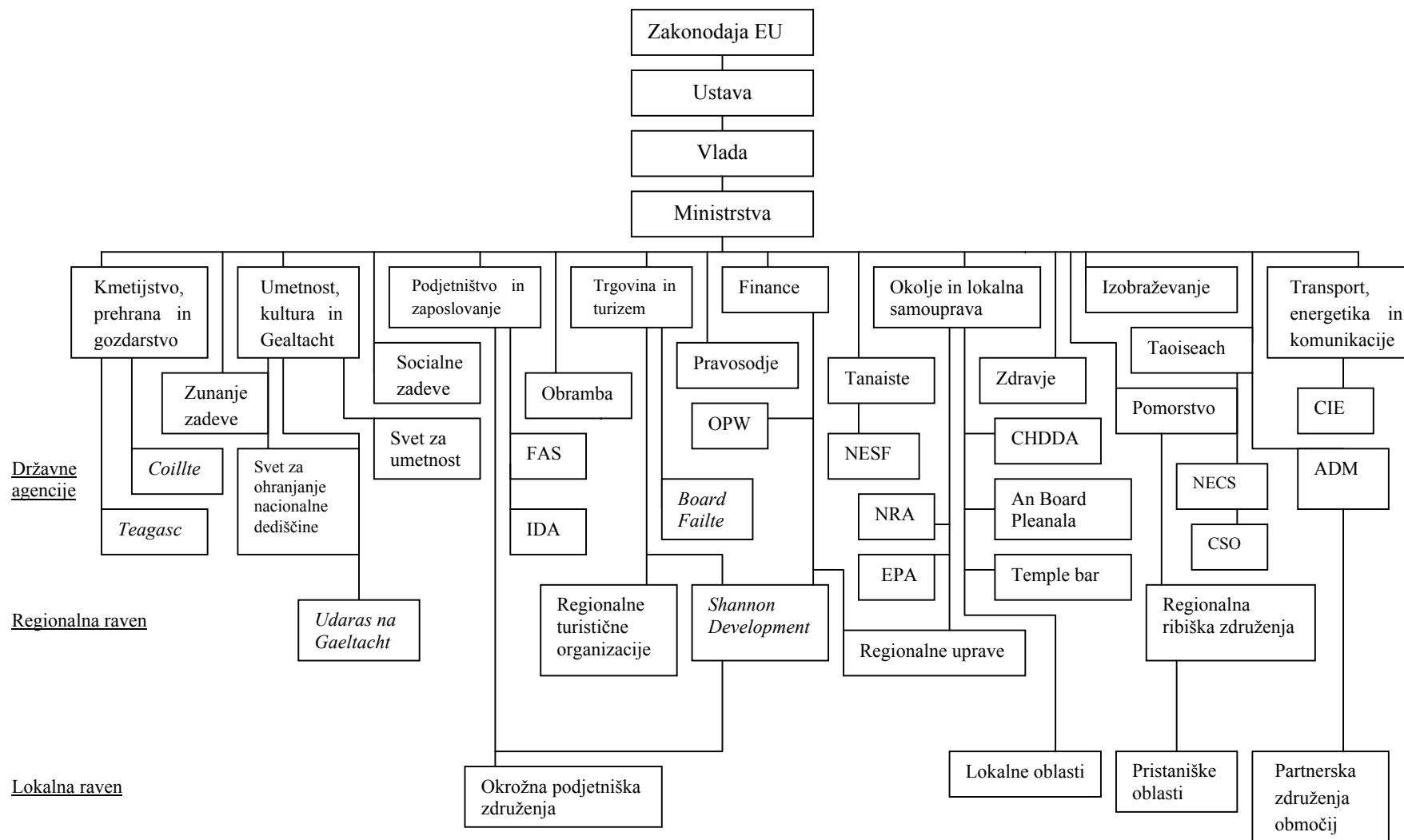
Vir: Jerina, 2003, str. 11.

Tabela 3: Slovenske regije na ravni NUTS 3 in nekateri osnovni socio – ekonomski kazalci

	Površina (km ²)	Prebivalstvo 30.6. 2001	Stopnja registrirane brezposelnosti 2000 (v %)	BDP na prebivalca 1999 (indeks)	Indeks razvojne ogroženosti
OSREDNJSLOVENSKA	2.545	490.956	9,2	134,0	5
OBALNO-KRAŠKA	1.045	103.873	9,2	104,7	18
GORENJSKA	2.137	197.102	10,1	92,1	35
GORIŠKA	2.326	120.222	6,2	102,0	48
SAVINJSKA	2.352	256.976	13,6	91,1	106
JUGOVZHODNA SLOVENIJA	2.685	138.177	10,8	91,1	87
POMURSKA	1.396	124.081	18,2	76,6	151
NOTRANJSKO-KRAŠKA	1.456	50.715	10,8	85,4	91
PODRAVSKA	2.169	319.907	18,7	83,0	123
KOROŠKA	1.040	74016	10,3	86,6	99
SPODNJEPOSavska	885	69.807	13,9	83,5	147
ZASAVSKA	264	46.203	15,5	80,3	112
SLOVENIJA	20.273	1.992.035	12,2	100,0	100

Vir: Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, str. 27.

Slika 7: Pregled institucij, ki sodelujejo pri razvoju Irske

Vir: Naughton et al., 1999, str. 46.

